

actueel

Verkiezingen 2024

**Nieuwe kansen
voor het
ouderenbeleid?**

**Ouderen
weten
raad**

**Ontdek onze
nieuwe brochure**

Cover: Laurane Berkein

- 3 Een verkiezingsjaar zorgt voor nieuwe kansen voor het ouderenbeleid
- 4 De wooncrisis: In gesprek met het Vlaams Huurdersplatform
- 8 Oud en digitaal: realiteit of utopie?
- 11 Hoe pakken lokale besturen eenzaamheid aan in hun gemeente?
- 14 Vlaams Bouwmeester Erik Wieërs over collectief wonen
- 16 Werk mee als enquêteur!
- 18 50 jaar lokale dienstencentra
- 22 Wegwijs in het participatiewiel
- 25 "Het grote voordeel van kunst? Er is geen taalbarrière"
- 28 Als thuis wonen tijdelijk moeilijk is
- 30 Trefdagen 'lokaal ouderenbeleid' in alle Vlaamse provincies
- 31 Gloednieuwe brochure 'Ouderen weten raad'
- 32 Barometer: Laat ons weten wat er leeft in jouw ouderenraad
- 33 Labo Ouderenbeleid 'Alternatieve vormen van wonen'
- 34 Bepaal je eigen verhaal: spraakmakende stemmen

De Vlaamse Ouderenraad is het advies- en inspraakorgaan van de ouderen bij de Vlaamse regering.

Actueel is het informatieblad van de Vlaamse Ouderenraad.

Een verkiezingsjaar zorgt voor nieuwe kansen voor het ouderenbeleid

Marc Soubry

Beleidsmedewerker
inclusie & participatie

“ De toename van het aantal ouderen vraagt om een breed, ambitieus en doordacht beleid.

Het feestgewoel om het nieuwe jaar te verwelkomen is al even gaan liggen. Toch wens ik u allemaal namens mezelf en al mijn collega's een gelukkig, gezond en hoopvol jaar toe! Ik kies niet zomaar voor hoopvol. 2023 was op zijn zachtst gezegd een bewogen jaar, waarin we vaak vol ongeloof naar gebeurtenissen in zowel binnen- als in buitenland moesten kijken. Daarom koester ik de hoop dat we in 2024 geregeld positieve gebeurtenissen kunnen vieren.

Het wordt alleszins een jaar met verkiezingen. Die bieden ons de unieke kans om te bepalen wie in de nabije toekomst het beleid kan uittekenen. Zowel op Vlaams, federaal en Europees niveau, als op lokaal en provinciaal niveau, worden de kaarten geschud. En uiteraard zijn wij vooral benieuwd naar wat dat doet bewegen op de vele domeinen die ouderen aanbelangen.

In een eerdere editie van Actueel las u al welke speerpunten uit ons memorandum voor een leeftijdsvriendelijk lokaal beleid we naar voren schuiven. En in deze editie maakt u onder meer kennis met onze gloednieuwe brochure 'Ouderen weten raad', boordevol inspiratie voor lokale besturen om werk te maken van een sterke lokale ouderenbeleidsparticipatie.

Maar wat vooral centraal staat in deze wintereditie van Actueel, zijn de prioriteiten die we als Vlaamse Ouderenraad naar voren schuiven voor de volgende regeringen van ons land. Want de uitdagingen zijn groot. De toename van het aantal ouderen vraagt om een breed, ambitieus en doordacht beleid. Met oog voor hoe ouderen als actieve schakel kunnen deelnemen aan de samenleving, samen met andere generaties. En voor hoe ouderen hun leven in eigen handen kunnen houden, op een actieve en kwaliteitsvolle manier. Ook indien ze meer kwetsbaar zijn.

Op de volgende pagina's lees je boeiende interviews met mensen op het terrein en onderzoekers die onze prioriteiten mee onderschrijven. Centraal daarbij staan onder meer participatiekansen voor ouderen, zowel online als offline, een degelijk woonbeleid zodat ouderen onbezorgd kunnen wonen, en inspraak, ook van ouderen met een zorg- en ondersteuningsnood. Deze artikels herken je aan het icoontje.

Benieuwd naar al onze 36 eisen voor de Vlaamse, federale en Europese verkiezingen? Surf dan naar www.vlaamse-ouderenraad.be/verkiezingen2024.

“Door de huidige mentaliteit in ons woonbeleid gaat er te weinig aandacht naar de sociale en de private huurmarkt”

Al jarenlang worden veel Vlamingen geconfronteerd met een wooncrisis. Er is een grote nood aan betaalbare degelijke woningen. Vooral op de (sociale) huurmarkt is er werk aan de winkel. Toch lijkt de overheid er niet in te slagen dit probleem efficiënt aan te pakken, waardoor de structurele wooncrisis ook de komende legislatuur een van de grote uitdagingen wordt.

Wat zijn de voornaamste oorzaken van de crisis? Hoe lossen we de woonproblemen op? En welke rol moeten de Vlaamse overheid en lokale besturen opnemen? Dat vroegen we aan **Joy Verstichele**, coördinator van het Vlaams Huurdersplatform.

Tekst: L.B. & M.S.

We worden geconfronteerd met een wooncrisis. Wat is nu precies het probleem?

Verstichele: “Iedereen heeft recht op een betaalbare en kwaliteitsvolle woning, ongeacht of iemand koopt of huurt. Maar nu gaat men ervan uit dat iedereen vroeg of laat een eigendom zal verwerven. Terwijl 30% van de Belgen dat niet kan of wil. Door die huidige mentaliteit gaat er vandaag te weinig aandacht naar de sociale en de private huurmarkt, waar de problemen het grootst zijn.”

"Momenteel zijn er in Vlaanderen 174 000 sociale huurwoningen. 49% van de bewoners van zo'n sociale woning is trouwens 60-plus. En er staan nog eens 176 000 mensen op de wachtlijst voor een sociale woning. Gemiddeld moet je vier jaar wachten. En daar komt nog bij dat niet iedereen die hier recht op heeft, is ingeschreven op die wachtlijst, want eigenlijk zijn er maar liefst 250 000 huishoudens in Vlaanderen die recht hebben op een sociale woning."

"Daarom moeten we het aandeel woningen op de sociale huurmarkt laten stijgen, en de erbarmelijke toestand op de private huurmarkt – zoals de hoge prijzen en de onaangepaste woningen – aanpakken."

"Of de situatie al verbeterd is in vergelijking met vroeger? Integendeel. Situaties zoals de coronacrisis en de energiecrisis hebben ook een invloed op de woon- en huurmarkt."

Zijn er groepen die het moeilijker hebben op de woonmarkt dan andere?

Verstichele: "Er is vandaag een enorme ongelijkheid tussen mensen die eigenaar zijn, en mensen die huren. Wie wel nog kan kopen? Dat zijn vooral mensen die vroeger al eigenaar waren, of mensen wiens ouders eigenaar zijn. Kinderen erven dan bijvoorbeeld het huis van hun ouders, of ze krijgen een rugzakje mee om zelf een woning of appartement aan te kopen. Mensen die gedwongen moeten huren omdat zij dat startbudget niet hebben, krijgen het in de toekomst nog moeilijker om een menswaardige positie te verwerven op de woonmarkt."

"Daarnaast zijn er veel mensen die huren op de private huurmarkt, simpelweg omdat ze geen sociale woning toegewezen krijgen. Soms omdat ze niet weten dat ze er recht op hebben, maar ook omdat de wachtlijsten enorm zijn. En vaak hebben die groepen de middelen niet om zelf een woning te kopen. Zij zitten vast in slechte of te dure woningen op de

private huurmarkt. Er zijn ook heel wat mensen dak- en thuisloos. Ook die groep is slachtoffer van de wooncrisis."

"Of er specifieke groepen benadeeld worden? Mensen met een vervangingsinkomen hebben het vaak moeilijker op de private huurmarkt, net zoals mensen met een migratieachtergrond of alleenstaande ouders. En ook grote gezinnen staan vaak langer op een wachtlijst dan andere groepen. Omdat er meestal geen grote, sociale woningen beschikbaar zijn. De laatste jaren gaat er veel meer aandacht naar kleine woningen en appartementen."

Botsen ouderen tegen drempels aan, bij het zoeken naar een huurwoning?

Verstichele: "Ja. Omdat ouderen soms specifieke noden hebben. Bijvoorbeeld ruimtes zonder drempels, geen trappen, een inloofdouche of handgrepen op bepaalde plekken. En zulke sociale woningen zijn niet altijd beschikbaar. Maar ook op de private huurmarkt zijn veel woningen niet aangepast. Daar moet meer aandacht voor zijn, al vanaf de ontwerpfase."

Waarom moeten mensen die er recht op hebben zo lang wachten op een sociale woning?

Verstichele: "Niet alleen zijn er te weinig sociale woningen, maar heel wat sociale woningen voldoen niet aan de minimale kwaliteitsnormen. En de energienormen moeten tegen 2050 ook gehaald worden (Vlaanderen wil dat tegen 2050 elke woning energiezuinig wordt gemaakt, red.), waardoor er nog meer woningen als niet kwaliteitsvol zullen worden beschouwd. Woningen die niet voldoen aan de minimale kwaliteitsnormen, kunnen niet dienen als woonoplossing. De woning moet dan eerst worden gerenoveerd. Daar zijn woonmaatschappijen nu volop mee bezig."

"Momenteel staan er ongeveer 15 000 sociale woningen leeg. Dat is bijna 10% van het totaalaanbod. Zo'n 50% daarvan staat maar tijdelijk leeg. Omdat iemand net is gestorven, of

omdat er iemand gaat verhuizen. De woning wordt dan opgeknapt, vooraleer er een nieuwe huurder wordt toegewezen."

“ Niet alleen zijn er te weinig sociale woningen, maar heel wat sociale woningen voldoen niet aan de minimale kwaliteitsnormen. ”

"De andere helft? Die staat structureel leeg. De grootste oorzaak daarvan is de renovatiegolf die bezig is. Grootschalige renovaties duren vaak langer dan twee maanden. En wanneer er een volledig appartementsblok wordt gerenoveerd? Dan moeten eerst alle bewoners verhuizen. Maar een bewoner kan uiteraard niet zomaar op straat worden gezet, en moet dus eerst een andere woning toegewezen krijgen. Het kan daardoor erg lang duren vooraleer een appartementsblok met pakweg 50 sociale appartementen is opgeknapt. Andere panden staan te wachten op een beslissing. Worden ze afgebroken? Gerenoveerd? Zullen ze een andere invulling krijgen?"

"Dat er zoveel panden leegstaan, stoot mensen tegen de borst. Begrijpelijk, aangezien de wachtlijsten enorm zijn. De tijdelijke leegstand van woningen is normaal, maar de structurele leegstand is problematisch. Maar de oplossing moet je niet ver zoeken. Om mensen sneller te kunnen laten verhuizen bij de renovatie van hun woning, moeten er nieuwe sociale woningen worden gebouwd. De groep die moet verhuizen, kan dan intrekken in zo'n nieuwe woning. Komt er geen nieuwbouw bij? Dan kunnen mensen niet weg uit hun onaangepaste woning. De sleutel tot snellere renovaties is dus ook meer nieuwbouw."

In januari 2024 voerde Vlaanderen een nieuw toewijzingssysteem in voor sociale woningen. Kan je dat even toelichten?

Verstichele: "Klopt. Het systeem focust zich op lokale binding. Kort samengevat wil dat zeggen dat kandidaat-huurders bij 80% van de toe te wijzen sociale woningen moeten aantonen dat ze de laatste tien jaar minstens vijf jaar onafgebroken in dezelfde gemeente hebben gewoond. Wie dus in een andere regio gaat wonen, bijvoorbeeld om dichterbij familieleden of vrienden te zijn of om werk te vinden, zal niet meer voldoen aan deze voorwaarde."

“De tijdelijke leegstand van woningen is normaal, maar de structurele leegstand is problematisch.

"Daarvan geldt voor 50% van de woningen een chronologie. Dat wil zeggen: *first come, first served*. Wie zich eerder op de wachtlijst heeft ingeschreven, krijgt sneller een woning. En voor de andere 30% van die woningen kunnen lokale besturen zelf regels opstellen. Zo kunnen ze ervoor kiezen om specifieke doelgroepen voorrang te geven. Bijvoorbeeld mensen die om medische redenen op een wachtlijst komen, alleenstaande ouders of mensen met een beperking. Er zijn ook lokale besturen die extra aandacht hebben voor ouderen."

"De overige 20% van de toewijzingen gaat naar mensen met een woon-nood. Mensen met een acute kwetsbaarheid op de woonmarkt kunnen via die weg versneld een woning toegewezen krijgen."

Zal het toewijzingssysteem de wachtlijsten verkorten?

Verstichele: "Om echt uitspraken te doen, is het nog te vroeg. Maar het

ziet ernaar uit dat het antwoord 'neen' is. Die voorwaarde van lokale binding zegt bijvoorbeeld niks over iemands woon-nood. Integendeel, dat criterium maakt het zoeken naar een sociale huurwoning alleen maar moeilijker."

"Sociale huurders die tussen de 18 en 65 jaar zijn en geen job uitoefenen, moeten zich trouwens ook verplicht inschrijven bij de VDAB. Daardoor lijkt het alsof mensen die een sociale woning nodig hebben, worden bestempeld als profiteur. Ik begrijp dat mensen die geen job beoefenen, geactiveerd moeten worden. Maar deze voorwaarde heeft geen link met sociale wonen, en hoort daar dus ook niet thuis."

"Dat er voorwaarden verbonden zijn aan sociaal wonen, snap ik. Maar die voorwaarden moeten dan ook écht een link hebben met wonen en iemands woonbehoefte. Samen met HUUrpunt, de koepel van de sociale verhuurkantoren, hebben we een procedure bij de Raad van State lopen tegen het nieuwe toewijzingssysteem, dat inging op 1 januari."

"Verschillende organisaties, steden en gemeenten maken zich zorgen over onder andere het nieuw toewijzingssysteem. Met meer dan 60 startten ze daarom het initiatief Woonzaak en legden ze een collectieve klacht neer tegen het Vlaamse woonbeleid bij het Europees Comité voor Sociale Rechten. Zo'n sterke coalitie zagen we nooit eerder in ons land. Hopelijk komt de wooncrisis daardoor hoog op de politieke agenda."

"Ook voor veel ouderen is het nieuw toewijzingssysteem geen cadeau. Door de eis van lokale binding kunnen ouderen soms niet in de buurt van hun kinderen of kleinkinderen gaan wonen."

Wat kan de Vlaamse regering doen om de wooncrisis te bestrijden?

Verstichele: "De regering voerde heel wat tijdelijke maatregelen in, gelinkt aan de energiecrisis of de coronacrisis,

die een positief effect hadden op het terrein. In 2020 besliste de regering bijvoorbeeld om uithuiszettingen tijdelijk op te schorten. Iedereen moest tijdens de pandemie tenslotte verplicht binnenblijven. Mensen uit een huurhuis zetten, bijvoorbeeld door betaalachterstand, was dan ook niet mogelijk. Een positieve regeling, want daardoor werden mensen voor wie de private huurmarkt te duur is en geen alternatief hebben, niet plots thuisloos."

"Ook naar aanleiding van de energiecrisis ondernam de regering verschillende maatregelen. Zo werd bij slecht geïsoleerde huurwoningen de indexering van huurprijzen bevroren. Maar jammer genoeg waren zulke maatregelen altijd van tijdelijke aard, terwijl we met een structurele wooncrisis kampen. Daar kan en moet Vlaanderen zeker nog een tandje bijsteken."

De Vlaamse regering moet dus ook voor de private huurmarkt maatregelen treffen?

Verstichele: "Ook daar kan er heel wat veranderen, ja. Bij de meeste huurovereenkomsten moet de huurder een huurwaarborg betalen. Die waarborg komt vaak overeen met drie maanden huur. Een hoog bedrag dat veel huurders niet kunnen betalen. Het Vlaams Woningfonds vangt gelukkig een deel huurwaarborgen op (bij het Vlaams Woningfonds kan je een renteloze lening aanvragen voor je huurwaarborg, die binnen de twee jaar terugbetaald moet worden, red.), maar er vallen nog steeds veel huurders door de mazen van het net."

“Dat er voorwaarden verbonden zijn aan sociaal wonen, snap ik. Maar die voorwaarden moeten dan ook écht een link hebben met wonen en iemands woonbehoefte.

"Veel huurwoningen zijn ook onvoldoende kwaliteitsvol. En vaak ook veel te duur. Waarom kan de Vlaamse regering geen sterkere regels afdwingen daarrond? Een woning die niet voldoet aan de kwaliteitsnormen, zou niet mogen worden verhuurd. Een ook aan buitensporige huurprijzen moeten we een halt toeroepen. Bovendien moeten verhuurders en makelaars hun gedrag wijzigen. Mensen met een migratieachtergrond of alleenstaande ouders worden bijvoorbeeld sneller afgewezen voor het huren van een private huurwoning dan andere groepen. Daar zouden controles én sancties op moeten komen."

“*Het is belangrijk dat de regering nu optreedt. Bij elk nieuw woonproject moet er een vast percentage sociale huurwoningen worden voorzien.*

Is er ook een rol weggelegd voor lokale besturen?

Verstichele: "Ja. Een tijd geleden stelde de Vlaamse regering een groeipad op voor lokale besturen. Dat groeipad verplicht lokale besturen om het aantal sociale woningen in de regio te vermeerderen tegen 2025. Het is de regering die beslist hoeveel sociale woningen elke gemeente of elke stad moet hebben. Maar wat blijkt? Heel wat lokale besturen voldoen niet aan dat groeipad. En dat kan zomaar, want het groeipad is niet afdwingbaar. Voor steden en gemeentes die de quota niet halen, kunnen er dus geen sancties volgen."

"Waar wij voor pleiten? Een nieuw groeipad tegen 2035. Een groeipad dat ambitieuzer is, en wél afdwingbaar. Sociale woningen bijbouwen is niet evident, want de publieke ruimte wordt steeds schaarser. Het is dan ook belangrijk dat de regering nu optreedt. Bij elk nieuw woonproject moet er een vast percentage sociale huurwoningen worden voorzien."

"Laat ouderen niet achter in vervoersarmoede"

De nieuwe vervoersplannen van De Lijn zorgden begin dit jaar voor onrust en heel wat moeilijkheden voor ouderen. Ook de Vlaamse Ouderenraad reageerde hierop. "Laat ouderen niet achter in vervoersarmoede, want dit beknot hun sociale leven en zorgt ervoor dat maatschappelijke diensten minder bereikbaar zijn", waarschuwde directeur Marijke Dheedene. "Een bezoek aan de dokter, de bank, familie en vrienden, hobby's en gemeentelijke of stedelijke instanties wordt zo veel complexer of zelfs onhaalbaar."

Voor wie dicht bij een drukke openbare vervoersas woont (meestal stedelijke gebieden), is de hervorming goed nieuws: zij kunnen zich vaker en vlugger met tram en bus verplaatsen en dat van 's morgens vroeg tot soms na middernacht. Goed nieuws voor hen dus.

Maar voor elke extra bus of tram wordt er, door het principe van budgetneutraliteit, elders een minder vaak gebruikte rit of lijn geschrapt (meestal op het platteland). Alle reizigers die van of naar buitenwijken of verder afgelegen gebieden willen pendelen, worden hierdoor getroffen. Zij moeten hopen dat het vervoer op maat hen uit de nood kan helpen.

De Vlaamse Ouderenraad pleit voor participatie van de gebruikers bij het aanpakken van de pijnpunten in de vervoersplannen én voor meer investeringen in een gebruiksvriendelijk, veilig en betaalbaar openbaar vervoer.

Oud en digitaal: realiteit of utopie?

Onderzoek naar profielen van (niet-)internetgebruikers

De evolutie van de papieren naar de digitale wereld is al een tijd aan de gang. Er is elke dag wel een nieuw digitaal gadget op de markt. Zo gingen we van een mobiel met een ingebouwde antenne en toetsen naar een eerste toestel met camera tot een smartphone met touchscreen. En zelfs de smartphones zijn niet meer hip, want tegenwoordig zijn er zelfs al *flip phones* (smartphones die je kan plooien). Gaat die evolutie te snel voor ouderen? Zijn er nog steeds meer ouderen offline dan online? En kunnen andere leeftijdsgroepen eigenlijk nog volgen? Wij vroegen het aan **Jorrit Campens**, onderzoeker aan de VUB/HOGENT.

Tekst: L.B. & M.S.

'De digitale kloof blijft groeien', 'Merendeel ouderen gebruikt geen internet', 'Ouderen worden buitengesloten door digitalisering'. Het zijn maar enkele van de vele krantenkoppen die we vaak voorgeschoteld krijgen. Mogen we stellen dat ouderen niet mee zijn met de digitalisering?

Campens: "Ouderen zijn geen grijze massa. Dus zeggen dat alle ouderen moeilijk om kunnen met digitale

toepassingen? Dat is stereotyperend. Het is wel zo dat de digitalisering snel gaat. Steeds vaker wordt het offline aanbod vervangen door een online aanbod. Denk maar aan bankkantoren die verdwijnen, omdat ervan wordt uitgegaan dat iedereen een *bankapp* op z'n smartphone heeft."

"Jongere mensen kunnen bij wijze van spreken al op het internet surfen, nog voordat ze kunnen stappen. Ze worden

spreekwoordelijk geboren met de tablet of smartphone in de hand. Dat maakt het voor de jongere generatie makkelijker om mee te zijn met de digitale trends. De meeste ouderen zijn daarentegen opgegroeid zonder digitale toestellen. Al is er daar een groot verschil in leeftijd. Onder de 80-plussers zijn er effectief velen die geen internet gebruiken. Eén van de redenen? Die groep moest in werkcontext bijvoorbeeld nooit digitaal actief zijn. Terwijl zestigers wél digitale kansen hebben gekregen tijdens hun loopbaan, en daardoor vaak wél digitaal actief zijn."

Is het vandaag een nadeel om niet digitaal actief te zijn?

Campens: "Dat spreekt voor zich. Wil je deelnemen aan de samenleving? Dan moet je digitaal actief zijn. Bankieren doe je via het internet, en ook je bus- of treinticket koop je vandaag beter online. En ga je op restaurant? Op veel eetplekken kan je het menu enkel raadplegen via een QR-code. Daarnaast vind ik dat de digitale trends zeker ook voordelen bieden. Als bijvoorbeeld verplaatsingen moeilijker worden, dan kan – wie digitaal actief is – boodschappen aan huis laten leveren. Of in contact blijven met familie en vrienden kan via sociale media. Internet biedt dus zeker kansen voor ouderen die zo lang mogelijk thuis willen wonen."

"Maar dat voordeel is er ook voor jongeren. Breek je als dertiger je been? Dan kan je bijvoorbeeld van thuis uit werken. Heb je onvoldoende tijd om wekelijks met vrienden op café te zitten? Dan kan je contact houden via het internet. En heb je geen zin om naar de les te gaan? Sommige hogescholen en universiteiten laten studenten online les volgen."

"Uiteraard is niet alles rozegeur en maneschijn op het internet. Er zijn ook gevaren aan verbonden. Denk maar aan *phishing* (een vorm van internet oplichting en fraude, red.). Of aan *catfishing* (een vorm van bedrog waarbij

iemand zich online anders voordoet dan hij in werkelijkheid is, red.)."

“ *Het cijfer oudere internetgebruikers is enorm toegenomen de voorbije jaren.* ”

Je deed onderzoek naar profielen van (niet-)internetgebruikers. Welke profielen ben je in je onderzoek tegengekomen?

Campens: "Klopt. In 2020, net voor de coronapandemie, startte de Vrije Universiteit Brussel in samenwerking met de Universiteit Antwerpen en Hogeschool Gent een onderzoek naar ouderen en hun internetgebruik. We hebben ons tijdens het onderzoek gebaseerd op de ouderenbehoefteonderzoeken (Belgian Ageing Studies). In die onderzoeken worden namelijk niet enkel 60-jarigen, maar ook 80-plussers bevestigd. Dat gaf ons de kans om het internetgebruik van ouderen in al hun diversiteit te onderzoeken. Uit die data bleek dat er onder de groep ouderen zowel gebruikers als niet-gebruikers zijn. Niet-gebruik (mensen die tijdens het onderzoek geen internet gebruikten) zien we vooral bij de 80-jarigen. Meer vrouwen dan mannen zijn niet-gebruiker, en de niet-gebruikers zijn vooral mensen die geen opleidingskansen gehad hebben, en mensen met lage inkomens. Een kanttekening: tijdens de ouderenbehoefteonderzoeken werden enkel ouderen die thuis wonen bevestigd."

"De oudere gebruikers kunnen we opdelen in verschillende groepen. Er zijn basisgebruikers, selectieve gebruikers en *allrounders*. De basisgebruikers hebben een e-mailaccount en kunnen zaken opzoeken op het internet. De selectieve gebruikers kunnen e-mailen, online surfen, internetbankieren en staan in contact met hun (klein) kinderen via het internet. En de *allrounders*, dat zijn mensen die online

het meest actief zijn en verschillende en uiteenlopende internetactiviteiten uitoefenen. Die *allrounders* zijn vooral mannen tussen de 60 en de 69 jaar, die een hoge opleidingskans gehad hebben en een hoog inkomen genieten. We kunnen dus concluderen dat digitale ongelijkheid nauw samenhangt met sociale ongelijkheid."

Is er een evolutie merkbaar in die cijfers?

Campens: "Ja. Tussen 2004 en 2009 gebruikte slechts 25% van de 60-plussers internet. Tussen 2016 en 2021 steeg dat percentage naar 75%. Het cijfer oudere internetgebruikers is dus enorm toegenomen de voorbije jaren. Tussen 2016 en 2021 bleek dat 45% van de ouderen selectief gebruikt, 30% is basisgebruiker en 25% *allrounder*. Momenteel wachten we de resultaten van de onderzoeken af voor 2022 en 2023. Want de cijfers zullen ongetwijfeld alweer veranderd zijn."

"Een andere evolutie die merkbaar is, is dat er vroeger meer vrouwen niet-gebruiker waren dan nu. Hoe dat komt? Vroeger bleven vrouwen vaak thuis om voor de kinderen te zorgen. De man kwam vaak via zijn werk in aanraking met digitale toepassingen, en de vrouw niet. Vandaag gaat die rolverdeling niet meer op, waardoor ook meer vrouwen met het internet in aanraking komen op de werkvloer."

“ *Wanneer je je digitale kennis wilt verhogen is het vooral belangrijk dat je de voordelen inziet van het internet.* ”

"Of de cijfers anders zouden zijn, mochten ook ouderen in een woonzorgcentrum bevestigd zijn? Dat denk ik wel. Meestal wonen de oudste ouderen in een woonzorgcentrum, dus ik

vermoed dat er veel ouderen in een woonzorgcentrum geen internet gebruiken, omdat ze er tijdens hun loopbaan nog niet mee in aanraking kwamen. Maar ook daar is er een evolutie merkbaar. Steeds meer bewoners hebben wifi en een tablet of laptop op hun kamer. Andere woonzorgcentra hebben een computerruimte, of een vast toestel in de gemeenschappelijke leefruimtes. Ik vind het dus zeker een interessante piste om die doelgroep ook eens onder de loep te nemen."

Kan het profiel van mensen evolueren?

Campens: "Ik geloof daarin, maar dat hebben we nog niet onderzocht. Iedereen heeft leervermogen tot op hogere leeftijd. Ik denk dat, wanneer je je digitale kennis wilt verhogen, het vooral belangrijk is dat je de voordelen inziet van het internet. Want waarom is een niet-gebruiker niet actief? Soms vindt iemand de online tools te ingewikkeld. Die persoon kan digitale lessen of workshops volgen. In heel veel steden en gemeenten is er een divers opleidingsaanbod. Iemand kan ook hulp inschakelen van vrienden en familieleden. Anderen vinden digitale toestellen of een internetverbinding te duur. Of ze hebben wel een digitaal toestel, maar al een ouder exemplaar waardoor ze niet alle apps kunnen gebruiken. Zij zouden dat bijvoorbeeld kunnen oplossen door internetcafés te bezoeken. Veel drempels kunnen verholpen worden."

"Maar nog anderen hebben gewoon écht geen behoefte om de online wereld te leren kennen. Sterker nog, voor sommigen voelt het internet zelfs aan als een dwang. Zij willen het recht hebben om offline te blijven. En dat is hun goed recht. Als zij omringd zijn door mensen die wél digitaal actief zijn, is die keuze ook makkelijker. Hun netwerk kan hen dan ondersteunen, mochten ze toch eens online willen of moeten zijn."

“Ouder zijn, betekent niet per se offline zijn.

Vind je dat de samenleving te weinig aandacht heeft voor ouderen en digitalisering?

Campens: "Ik denk vooral dat de beeldvorming rond ouderen moet verbeteren. Er zijn vandaag nog steeds mensen die ervan uitgaan dat oudere mensen niks meer kunnen. Maar niks is minder waar! Ouderen spelen een actieve rol in onze samenleving, hun stem moet dus gehoord worden."

"Technologie is bijvoorbeeld vaak niet leeftijdsvriendelijk. Wanneer er een nieuwe app of een nieuwe website wordt gemaakt, worden ouderen vaak niet betrokken bij dat proces. En wanneer het al op de markt is, ontdekt het bedrijf erachter dat de tool helemaal niet ouderenvriendelijk is. Dat gebeurt zelfs bij apps of websites die speciaal voor ouderen gemaakt worden. Het is dus waardevol dat ouderen tijdens

zulke processen van bij het begin betrokken worden. Want ouder zijn, betekent niet per se offline zijn."

“Ik ben een voorstander van de digitale evolutie, maar ik vind niet dat àlles digitaal moet. Een fysiek basisaanbod voor mensen die digitaal niet kunnen volgen? Ik pleit ervoor.

"Bovendien kan de samenleving, en dan vooral de overheid, meer oog hebben voor de mensen die nu uit de boot vallen. Veel mensen met eenzaamheidsgevoelens zijn digitaal niet actief. Terwijl zij net baat zouden hebben bij sociale contacten. En sommige ouderen die minder mobiel zijn, willen zich misschien wel digitaal bijscholen, maar kunnen zich niet verplaatsen naar opleidingsmomenten. Ook daar kunnen lokale besturen extra op inzetten. Want we stellen vast dat de groep die het meest baat zou hebben bij de voordelen van het internet, nu vaak vanaf de zijlijn toekijkt."

"Ik ben een voorstander van de digitale evolutie, maar ik vind niet dat àlles digitaal moet. Een fysiek basisaanbod voor mensen die digitaal niet kunnen volgen? Ik pleit ervoor. De digitale kloof zal vermoedelijk altijd blijven bestaan. Er zal nooit een moment komen waarop echt iedereen met alle digitale tools mee is, want de digitalisering zal blijven evolueren. Sterker nog: de digitalisering gaat altijd sneller en sneller. En er komt altijd meer en meer op ons bord terecht. Alles wordt steeds complexer. Wie digitaal mee wil blijven, zal zich moeten blijven bijscholen. Ook de huidige jongeren die de huidige digitale tools volledig onder de knie hebben, zullen waarschijnlijk ooit een punt bereiken waarop ook zij de digitale evolutie niet meer kunnen volgen."

Benieuwd naar het onderzoek over de profielen van (niet-) internetgebruikers? De bevindingen zijn gebundeld in het boek 'Oud en digitaal: realiteit of utopie?'

Hoe pakken lokale besturen eenzaamheid aan in hun gemeente?

Een groot onderzoek brengt het in kaart

Tekst: L.B. & E.M. Foto Lise: Frank Toussaint

Tijdens de coronapandemie startte de Vrije Universiteit Brussel (VUB) in samenwerking met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) een onderzoek naar hoe lokale besturen eenzaamheid aanpakken. Want het coronavirus en eenzaamheid gingen hand in hand. Via een gesprek met VUB-onderzoeker **Lise Switsers**, en met Regisseur Eenzaamheid & Sociaal Isolement bij stad Gent **Nuriël Milleville**, kregen wij inzicht in het onderzoek én in de aanpak in Gent.

Hoe gingen jullie voor het onderzoek te werk?

Switsers: "In totaal bezorgden 300 lokale besturen een vragenlijst. Van 233 besturen ontvingen we een antwoord. Alleen al die hoge responsgraad toont aan dat lokale besturen sterk met het thema eenzaamheid bezig zijn."

"Het doel van het onderzoek is inzicht krijgen in de werking van lokale besturen rond dit topic. De vragenlijst bevatte vragen zoals 'Onder welk beleidsthema valt eenzaamheid?', 'Botsen jullie op moeilijkheden en uitdagingen?', 'Hebben jullie projecten lopen die eenzaamheid aanpakken?', 'Op welke doelgroepen focussen die projecten?' en 'Op welke leeftijden richten jullie je?'"

Hebben jullie boeiende antwoorden ontvangen?

Switsers: "Toch wel. Uit ons onderzoek is gebleken dat zo goed als alle lokale besturen werken rond eenzaamheid. Bij sommige lokale besturen is de aandacht voor dit topic echt heel groot, bij andere iets beperkter. Maar bij elk bestuur staat eenzaamheid wel op de agenda. 77% van de respondenten gaf aan dat eenzaamheid wordt aangepakt binnen een Zorgzame Buurtenproject of binnen Buurtgerichte Zorg. Dat is toch ook een opvallende vaststelling."

"Of het echt enkel aan de pandemie ligt dat besturen aandacht hebben voor eenzaamheid? Niet per se. Het merendeel van de respondenten bleek er ook voor de pandemie al alert voor te zijn. Al gaven enkele lokale besturen aan dat de pandemie die alertheid nog versterkte. Voor 16% van de respondenten was de coronacrisis een kantelpunt. Lokale besturen startten toen huisbezoeken op, of initiatieven die focusten op eenzaamheid en sociaal isolement."

“ Uit ons onderzoek is gebleken dat zo goed als alle lokale besturen werken rond eenzaamheid. ”

"70% van de respondenten sensibiliseert trouwens rond eenzaamheid. Zo krijgen ook inwoners zonder eenzaamheidsgevoelens inzicht in de problematiek, en ideeën aangereikt om eenzaamheid te voorkomen of aan te pakken." "Uit de antwoorden bleek ook dat de meeste besturen hun projecten rond eenzaamheid op de doelgroep ouderen richten. Uiteraard zien we in de bevraging ook projecten die focussen op volwassenen en jongeren, maar bij de meeste respondenten lag de focus sterk op de oudere inwoners."

Wat hopen jullie met de resultaten van het onderzoek te bereiken?

Switsers: "We hopen dat ons onderzoek ervoor zorgt dat eenzaamheid zowel op lokaal, maar ook op Vlaams en federaal niveau sterk op de agenda komt. Want uit de vragenlijst bleek dat veel lokale besturen nood hebben aan extra ondersteuning rond dit thema. Ze willen kennis en expertise opdoen over hoe ze personen met eenzaamheidsgevoelens kunnen bereiken, en wat ze kunnen ondernemen. Ons onderzoek is een signaal naar beleidsmakers. En het brengt ook noden aan de oppervlakte, bijvoorbeeld hoe het thema ook voor jongeren, en niet enkel voor ouderen, relevant kan zijn."

“ Uit de vragenlijst bleek dat veel lokale besturen nood hebben aan extra ondersteuning rond dit thema. ”

"Lokale besturen kunnen alleszins al heel wat inspiratie opdoen uit ons onderzoek. We maakten namelijk een oplistening van soorten initiatieven die besturen hebben opgezet. De meeste initiatieven zijn gekend bij de lokale besturen. Denk maar aan huisbezoeken, buddywerkingen en burenhulp. Andere besturen zetten in op telefoongesprekken met ouderen of praktische ondersteuning van kwetsbare groepen. Maar er bevinden zich ook meer vernieuwende ideeën in de lijst, zoals vormingen en psycho-educatie rond eenzaamheid."

Benieuwd naar het onderzoek?

Surf naar www.vvsg.be/nieuws/ook-lokale-besturen-pakken-eeenzaamheid-fors-aan. Meer weten over de goede praktijken? Neem dan contact op met VVSG via dany.dewulf@vvsg.be.

“Een teveel aan initiatieven tegen eenzaamheidsgevoelens, kan je volgens mij niet hebben”

Stad Gent nam deel aan het onderzoek rond eenzaamheid. De stad heeft een vrij unieke werking rond

eenzaamheid, aangezien ze al twee jaar een Regisseur Eenzaamheid & Sociaal Isolement in dienst heeft: **Nuriël Milleville**. Hij analyseert sinds maart 2021 alle eenzaamheidsprojecten die Gent heeft, en versterkt ze waar nodig.

Wat houdt jouw job vooral in?

Milleville: "Stad Gent zet al sinds jaar en dag in op eenzaamheid. Bij de start van mijn job, was het mijn doel om alle verschillende projecten in kaart te brengen. Mijn analyse maakte duidelijk dat Gentenaars op 140 initiatieven een beroep kunnen doen, mochten ze eenzaamheidsgevoelens hebben. Al die projecten heb ik ook bevraagd: 'Wat zijn drempels waar ze op botsen?', en 'Welke hefboomen onderscheiden jullie?'"

"Dat onderzoek was erg nuttig, want eenzaamheid is een complex probleem. Sommige mensen zijn al van kinds af aan eenzaam, anderen komen er later mee in aanraking. En groepen met een hogere kwetsbaarheid, bijvoorbeeld mensen met een beperking of mensen die hun partner verloren, hebben sneller het risico om eenzaamheidsgevoelens te ontwikkelen dan andere groepen."

"Ook een laag inkomen of een lager studieniveau, kan het risico op eenzaamheid vergroten. Net zoals zelfregie. Wie zijn zelfregie kwijtspeelt, kan zich sneller eenzaam voelen. Daarom vinden ouderen het zo belangrijk om zelf te blijven beslissen over hun leven en hun zorg, ook al hebben ze een ondersteuningsbehoefte. Steden en gemeenten moeten oog hebben voor dat bredere plaatje."

"Niemand is bovendien van de ene op de andere dag eenzaam. Vaak is dat een langzaam proces, met veel onderliggende oorzaken. En ook uit eenzaamheid raken is een proces van lange adem."

“ Niemand is van de ene op de andere dag eenzaam. Vaak is dat een langzaam proces, met veel onderliggende oorzaken. ”

Wat loopt er moeilijk bij initiatieven om mensen met eenzaamheidsgevoelens te bereiken?

Milleville: "De drempel is vaak te hoog. Denk maar aan koffiemomenten in de buurt of groepsuitjes georganiseerd door lokale verenigingen. Veel mensen met eenzaamheidsgevoelens durven niet, omdat ze bijvoorbeeld schrik hebben dat niemand tegen hen gaat praten. Vaak hebben die mensen een laag zelfbeeld of zelfbeperkende gedachtes. En om op eigen houtje aan een activiteit deel te nemen, moet je net wel sterk in je schoenen staan."

Je hebt niet alleen de bestaande Gentse initiatieven geanalyseerd, je hebt zelf ook enkele projecten op poten gezet. Wat kan je daarover vertellen?

Milleville: "Klopt. Ik heb een vorming ontwikkeld die zich richt op vrijwilligers die in aanraking (kunnen) komen met mensen met eenzaamheidsgevoelens. In de vorming leren de vrijwilligers hoe ze eenzaamheidsgevoelens kunnen herkennen, en hoe ze ermee om kunnen gaan. Ze leren bijvoorbeeld hoe waardevol een babbeltje is voor een persoon met eenzaamheidsgevoelens. Of hoeveel het voor iemand betekent dat een vrijwilliger écht tijd maakt voor hem of haar. Omdat veel professionals vandaag door een te hoge werkdruk geen tijd meer hebben om te luisteren, kunnen vrijwilligers echt een verschil maken. De vorming werd al aan meer dan 600 vrijwilligers gegeven, bijvoorbeeld in ziekenhuizen, of aan vrijwilligers uit buddywerkingen. Alle soorten vrijwilligers kunnen uiteindelijk in aanraking komen met mensen met eenzaamheidsgevoelens."

"Het is niet omdat er in de stad al 140 initiatieven bestaan, dat er geen meer mogen bijkomen. Een teveel aan aanbod kan je naar mijn gevoel niet hebben. Een lokaal dienstencentrum zal een ander soort project opzetten, dan een bibliotheek of een jeugdhuis. Omdat de organisatie anders naar eenzaamheid kijkt, of een andere doelgroep bereikt. Wat ik het mooist vind? Projecten die verschillende methodieken en werkzame elementen tegen eenzaamheid combineren. In samenwerking met de Antwerpse vzw Krachtveer, organiseren we workshops rond eenzaamheid. Alle Gentenaars kunnen aan die workshops deelnemen. Onlangs ging op een van de workshops een twintiger in gesprek met een tachtiger. Allebei ervoeren ze dezelfde gevoelens, en dat verbond hen."

Is er veel eenzaamheid in Gent?

Milleville: "Dat vind ik een gevaarlijke vraag (*lacht*). Eenzaamheid kan je heel moeilijk in kaart brengen, want eenzaamheid is een erg individueel gevoel. De vraag 'Voel jij je eenzaam?' is zeer moeilijk. Sommige mensen hebben dagelijks sociaal contact en zijn toch niet tevreden. Terwijl andere mensen zelden tot nooit bezoek ontvangen en wel tevreden zijn. En dan zijn er nog de mensen die het moeilijk

vinden om te erkennen dat ze eenzaam zijn. We bevragen dat niet, en hebben er dus geen exacte cijfers over. Maar op basis van het weinige bestaand onderzoek, gaan we ervan uit dat één op twee Gentenaars zich soms tot heel regelmatig eenzaam voelt."

“ Niet alle mensen met eenzaamheidsgevoelens hebben nood aan een Zorgzame Buurt. Er zijn ook mensen die nood hebben aan een goede woonplek of een beter aanbod van voorzieningen.

Denk je dat de overheid meer kan doen om lokale initiatieven te ondersteunen?

Milleville: "Ja. Ik vind het positief dat beleidsmakers bijvoorbeeld Zorgzame Buurtenprojecten ondersteunen. Buurtcontact kan voor sommige mensen met eenzaamheidsgevoelens zeker een verschil maken. Maar niet alle mensen met eenzaamheidsgevoelens hebben nood aan een Zorgzame Buurt. Er zijn ook mensen die nood hebben aan een goede woonplek, een beter aanbod van voorzieningen (zoals vlot openbaar vervoer) of alternatieve beweeg- en leefmogelijkheden."

"Eenzaamheid is voor iedereen een persoonlijke ervaring. Beleidsmakers moeten dus naar alle levensdomeinen van inwoners kijken, als ze eenzaamheid willen aanpakken. En niet enkel naar contacten met de buurt."

Benieuwd naar de eenzaamheidsinitiatieven in Gent? Surf dan naar www.stad.gent/eenzaamheid.

"Ik pleit ervoor dat wetgeving, subsidies en premies ook afgestemd worden op collectief wonen"

Tekst: L.B. & E.M. Foto: Pieter Geerts

In 2020 nam **Erik Wieërs** de functie van Vlaams Bouwmeester op. En die rol zal hij tot 2025 invullen. Zijn opdracht? Optreden als adviseur van de Vlaamse regering en de architectuurkwaliteit van de gebouwde omgeving bevorderen. Recent bracht Wieërs ook een inspiratiegids uit, waarin hij bepleit om dichter bij elkaar, compacter en kleiner te gaan wonen. Een opvallend voorstel waarover wij meer willen weten.

In de inspiratiegids 'Samen wonen ontwerpen' pleit je ervoor om collectiever te gaan wonen. Wat was de aanleiding voor die gids?

Wieërs: "Samen met het Team Vlaams Bouwmeester word ik vaak betrokken bij het opzetten van studies en rapporten. En we begeleiden ook regelmatig publieke opdrachtgevers, waarvoor we dan adviezen schrijven. Of we ondersteunen bij projecten van lokale besturen. Mij leek het een fijn idee om de recente studies, rapporten, adviezen en ontwerpen die verband houden met wonen, te bundelen in een boek. Het doelpubliek van de gids? Zowel ontwerpers en academici, als opdrachtgevers en gemeentebesturen. Zij kunnen de gids gebruiken als houvast, wanneer ze een woonproject op poten willen zetten."

"Ik pleit er in de gids voor om aandacht te hebben voor samenwonen. En dan bedoel ik niet het bouwen van appartementsblokken. Nee, dan bedoel ik wooninitiatieven waarbij je écht in contact staat met je burens. Bijvoorbeeld een cohousingproject, waarbij je bepaalde ruimtes deelt met burens. Of een woonproject waarbij verschillende individuele woningen een tuin delen. Ik pleit voor woonvormen die ervoor zorgen dat er gemeenschappen ontstaan. Dat mensen elkaar kunnen ontmoeten en het samenleven bevordert wordt. Woonvormen die zoveel mogelijk mensen op één plek willen laten wonen doen dat meestal om zoveel mogelijk geld te verdienen, en dat resulteert vaak in

torenhoge appartementsgebouwen. Daar zeg ik resoluut 'nee' tegen."

En dat 'samenwonen' gebeurt vandaag nog te weinig?

Wieërs: "Klopt. Veel mensen die een woning kopen, denken aan een woning met eigen ruimtes, een eigen tuin en voldoende privacy. Maar het is een misvatting dat je geen privacy meer hebt, wanneer je enkele ruimtes deelt met burens. Ik deel bijvoorbeeld een tuin met mijn burens, maar ik heb wel een privéterras. En er zijn veel momenten waarop ik alleen in de gemeenschappelijke tuin vertoef. Ik heb een grote tuin, alleen deel ik die op sommige momenten met anderen. Het zou vanzelfsprekend moeten zijn dat je in een collectieve woonvorm waar je een tuin deelt, ook een private buitenruimte blijft hebben."

“Ik pleit voor woonvormen die ervoor zorgen dat er gemeenschappen ontstaan. Dat mensen elkaar kunnen ontmoeten en het samenleven bevordert wordt.”

"Mensen hebben schrik voor 'vervelende burens', wanneer ze ruimtes moeten delen met anderen. Maar je kan evengoed vervelende burens hebben, wanneer je in een vrijstaande woning woont. Ook dan kan je met geluidsoverlast te maken krijgen, wanneer ze wekelijks een groot tuinfeest houden. Of ruziemaken met je buur, omdat zijn fruitboom in jouw tuin hangt. Dan heb je misschien wel een eigen huis met privétuin, maar dat maakt de kans op conflicten niet noodzakelijk kleiner."

"Als we allemaal in een vrijstaand huis met een grote privétuin wonen, dan wil dat ook zeggen dat we allemaal ver van elkaar én ver van een dorp- of stadskern wonen. En dat is geen toekomstbestendige manier van wonen. In de toekomst moeten we dichter bij elkaar wonen en meer in de woonkernen. Dan wil dat zeggen dat je op een plek woont met veel voorzieningen in de buurt en een goede aansluiting via openbaar vervoer. Ergens kunnen wonen en geen auto nodig hebben, omdat je overal vlot raakt. Te voet, met de fiets of met de bus, dat is toch een luxe?"

Kan 'samenwonen' ook voor ouderen voordelen hebben?

Wieërs: "Dat spreekt voor zich. In een cohousing kunnen ouderen taken voor elkaar opnemen. Iemand die goed ter been is, kan naar de winkel gaan. Een andere bewoner kan koken. En nog iemand anders kan financiële en praktische zaken regelen, zoals het inschakelen van poets- of thuishulp."

"Er zijn heel wat ouderen die er niet voor openstaan om te verhuizen naar een grootschalig woonzorgcentrum. Een kleinschalig cohousingproject kan voor die groep een goed alternatief zijn. Zorg kan dan gemeenschappelijk geregeld worden. Hebben de bewoners nood aan thuishulp? Dan kan één thuisverpleger die taak op zich nemen voor verschillende bewoners. Die wint dan tijd, want de thuisverpleger moet niet van adres naar adres rijden, maar kan alle ouderen verzorgen op één plek. En dan is er misschien nog tijd over voor een gezellig babbeltje of voor het drinken van een kopje koffie. Op die manier kunnen ook kosten gedeeld worden. Want voor veel ouderen is een woonzorgcentrum erg duur, zodat ze noodgedwongen alleen thuis blijven wonen. Met het risico te vereenzamen. Een alternatieve woonvorm kan voor hen een oplossing zijn."

“Het is een misvatting dat je geen privacy meer hebt, wanneer je enkele ruimtes deelt met burens.”

"Samenwonen moet trouwens niet altijd in de vorm van een cohousing. Dat kan evenzeer inhouden dat je samenwoont rond een openbaar pleintje met elk een private woning. Wie op een goede manier samenwoont, in welke vorm dan ook, legt makkelijk contact met de burens."

"Ook intergenerationele projecten zijn waardevol. Gezinnen kunnen daarbij iets voor elkaar betekenen. Studenten

kunnen voor ouderen naar de winkel gaan, en ouderen kunnen op de kinderen passen in jonge gezinnen. Of klusjes opknappen."

Leg je de verantwoordelijkheid voor deze initiatieven bij de samenleving?

Wieërs: "Ik ben ervan overtuigd dat de samenleving door een mentaliteitsshift moet, om naar meer samenwonen te evolueren. Maar ook lokale besturen kunnen maatregelen nemen om 'samenwonen' te bevorderen in de stad of gemeente. Zo kunnen ze enkel grond verkopen aan derden als er aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Bijvoorbeeld als er individuele woningen worden gebouwd, in combinatie met woningen met een gemeenschappelijke tuin. Of als men oplegt dat er minstens gedeeltelijk een cohousingproject gerealiseerd wordt."

"En ook de Vlaamse overheid heeft hier een aandeel in. De huidige regelgeving maakt het soms erg moeilijk om samen te wonen. Woon je in een appartementsgebouw? Dan is het moeilijker om gemeenschappelijk subsidies te krijgen voor zonnepanelen, dan wanneer je in een eigen vrijstaand huis woont. In een cohousingproject kan je vaak moeilijker een beroep doen op premies. De overheid aanvaardt bijvoorbeeld niet dat mensen die samenwonen, slechts behoefte hebben aan één wateraansluiting. Want iedereen is apart ingeschreven in de woning, en moet volgens de wet dus een aparte wateraansluiting hebben. Er was ooit het grond- en panden-decreet dat bij elke ontwikkeling de bouw van een aantal sociale woningen oplegde. Waarom legt de overheid dat niet opnieuw op en verplicht ze ontwikkelaars niet om telkens ook een aantal sociale woningen te bouwen? Er is vandaag een tekort."

"Ouderen die samenwonen, onder vinden trouwens vaak moeilijkheden bij het inschakelen van thuishulp. Omdat er daar geen juridisch kader rond bestaat, botsen ze op drempels wanneer ze dat willen organiseren. Als

ouderen samenwonen, kunnen ze op bepaalde premies bijvoorbeeld geen beroep doen. En wonen er verschillende ouderen samen? Dan wordt hun uitkering vaak ook samengeteld. Ik pleit ervoor dat wetgeving, subsidies en premies ook afgestemd worden op collectief wonen, en niet enkel op privaat wonen."

Er zijn veel jongeren die vandaag aan cohousing doen. Is dat positief voor de toekomst van wonen?

Wieërs: "Veel jongeren zijn vandaag verplicht om te gaan samenwonen, simpelweg omdat alleen wonen voor veel mensen niet meer betaalbaar is. Koop je met drie gezinnen samen een oud pand en verbouw je dat tot drie woningen met enkele collectieve delen? Dan is dat een pak goedkoper dan wanneer je een stuk bouwgrond in je eentje koopt om daarop te bouwen. En huur je met drie vrienden een appartement met drie slaapkamers aan 1500 euro per maand? Dan is dat goedkoper dan wanneer je in je eentje een éénslaapkamerappartement huurt, dat tegenwoordig al gauw 900 euro per maand kost. Wanneer je als twintiger al leert om samen te wonen en ruimtes te delen met anderen, zal je die stap inderdaad makkelijker zetten wanneer je ouder wordt."

Hoe hoop je zelf te wonen wanneer je ouder wordt?

Wieërs: "Mocht ik zorgnoden krijgen, dan zou ik zeker kiezen voor een gemeenschappelijke woonvorm. Mijn huidige woning heeft trappen. Daar kan ik niet blijven mocht ik fysieke zorgnoden krijgen. Maar ik zou heel graag in een huis wonen met gemeenschappelijke ruimtes. Minstens een tuin en als alleenstaande misschien ook een keuken en een leefruimte. Bij voorkeur woon ik dan op een plek waar jongeren en ouderen samenwonen, zodat ik mij niet snel eenzaam zal voelen. En zodat we bepaalde noden voor elkaar kunnen invullen. Ik wil wel op de kleine kinderen van jonge gezinnen letten, terwijl zij naar de supermarkt gaan en meteen ook mijn boodschappen meebrengen (*lacht!*)"

Ambitieuze bevraging brengt kwaliteit woonzorgcentra in beeld

Werk mee als enquêteur!

Hoe ervaren bewoners zélf het woonzorgcentrum waarin ze wonen? Eind 2023 lanceerde de Vlaamse Ouderenraad een opvallende oproep. We willen namelijk in zoveel mogelijk woonzorgcentra bewoners bevragen. Daarom zoeken we via de website www.kwaliteitsbevraging.be 600 enthousiaste vrijwilligers die dit voorjaar langsgaan in een woonzorgcentrum in hun eigen regio. **Lieve (59)** is één van de enquêteurs die meewerkte aan de testfase van de kwaliteitsbevraging. Ze neemt je mee doorheen het project.

Foto's: Ruben Boidin

1 De inschrijving

"Toen ik de oproep voor vrijwilligers zag passeren in de nieuwsbrief van de Vlaamse Ouderenraad, heb ik niet getwijfeld. Naast zorg zijn wonen en leven ook belangrijke aspecten van een woonzorgcentrum. Bovendien heb ik altijd gevonden dat de stem van bewoners zelf te weinig gehoord werd. Dit project geeft hen de kans om hun standpunt en hun ervaringen te delen."

2 De opleidingsdag

"Alvorens je als vrijwilliger op pad gaat, volg je een opleidingsdag. Ik kon zelf kiezen welke locatie en welk moment voor mij het best uitkwam. Tijdens de opleidingsdag oefenden we op het afnemen van enquêtes en het digitaal invoeren van de antwoorden. En ik kreeg inzicht in eventuele moeilijkheden die zich tijdens het afnemen van enquêtes konden voordoen. Verder kreeg ik informatie over praktische zaken, zoals verzekeringen en de vergoeding."

3 De voorbereiding thuis

"Ik kreeg alle informatie die op de opleidingsdag aan bod kwam, ook op papier. Zo kon ik ook thuis nog oefenen op het afnemen van enquêtes en het digitaal invoeren van de antwoorden. Dat zorgde ervoor dat ik vol zelfvertrouwen enquêtes kon gaan afnemen."

4 De kennismaking met het woonzorgcentrum

"Ik werd gematcht aan een woonzorgcentrum bij mij in de buurt, en ontving de contactgegevens ervan. Zo kon ik zelf een afspraak maken op een moment dat voor mij goed uitkwam. Het afnemen van enquêtes spreidde ik over een drietal dagen naar keuze."

"Op mijn eerste dag kreeg ik een rondleiding in het woonzorgcentrum. Mijn contactpersoon legde mij ook uit wanneer de bewoners deelnamen aan activiteiten, en op welke momenten van de dag ze aten. Zo kon ik mijn enquête-planning daarop afstemmen."

5 Het afnemen van enquêtes

"En dan begon het echte werk (*lacht*). Van de Vlaamse Ouderenraad kreeg ik een lijst met namen van bewoners die ik kon bevragen. Ik kon kiezen of ik de enquête meteen digitaal afnam, of eerst op papier. Ik koos voor dat laatste."

"Gemiddeld heb ik zo'n drie bewoners per dag bevroegd. Ging ik bij bewoners binnen, dan stelde ik niet alleen mijzelf voor. Ik lichtte ook het doel van de kwaliteitsbevraging toe. Na het afnemen van de enquête, ging ik met elke bewoner nog even in gesprek. Dat was altijd erg gezellig!"

Het online invoeren van enquêtes 6

"Wie ervoor kiest om de enquêtes digitaal af te nemen, heeft thuis geen werk meer. Ik deed dat niet, dus ik had thuis wel nog een taakje (*lacht*). Alle enquêtes moeten online worden ingegeven. Op de opleidingsdag werd goed uitgelegd hoe ik dat moest aanpakken, dus dat ging heel vlot."

7 De uitwisseling van ervaringen

"De laatste stap? Ervaringen uitwisselen met andere enquêteurs op een terugkommoment. Daar leer je ook andere vrijwilligers kennen. Ik vond het interessant om te horen hoe zij dit project beleefd hebben."

Een voldaan gevoel 8

"Hoe ik zelf dit vrijwilligerswerk ervaren heb? Ik leerde dagelijks veel nieuwe mensen kennen, en ik hoorde zoveel persoonlijke verhalen van bewoners. Het is dus best wel intens. Maar ik hou een enorm fijn gevoel over aan dit project. Ik zorgde er namelijk voor dat bewoners hun verhaal konden doen. En ik heb bijgedragen aan een zinvol en waardevol project. Bovendien werd ik als enquêteur nooit aan mijn lot overgelaten, dankzij de goede ondersteuning van de Vlaamse Ouderenraad."

Doe mee!

Meer dan 400 woonzorgcentra schreven zich in voor dit project. Om in al die woonzorgcentra vragenlijsten te kunnen afnemen bij bewoners, zoeken we nog heel wat vrijwilligers.. Wil jij net als Lieve de mening van bewoners over hun woonzorgcentrum bevragen? Leg je makkelijk contact met ouderen? En ben je op zoek naar tijdelijk en zinvol vrijwilligerswerk? Meld je dan aan als enquêteur via www.kwaliteitsbevraging.be.

De Vlaamse Ouderenraad werkt voor de kwaliteitsbevraging nauw samen met het Vlaams Instituut voor Kwaliteit van Zorg (VIKZ) en het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen. De Vlaamse overheid financiert het project. En de zorgkoepels VLOZO, VVSG en Zorgnet-Icuro zijn belangrijke partners.

Hier verdrijven superdiverse Brusselse ouderen samen de eenzaamheid

Lokaal dienstencentrum Cosmos haalt kwetsbare ouderen uit de superdiverse Anderlechtse wijk Kuregem uit hun isolement. Ze blazen leven in de buurt, bouwen bruggen tussen culturen en generaties en maken tegelijk mee mogelijk dat de senioren langer thuis kunnen blijven. Sociaal.Net ging eerder op bezoek. En wij delen het artikel graag opnieuw ter gelegenheid van 50 jaar lokale dienstencentra. Want al decennia zijn lokale dienstencentra zoals Cosmos een warme thuis voor tienduizenden mensen.

Warme sfeer

Buiten is het koud en grauw, maar binnen in het recent gerenoveerde art-decogebouw van lokaal dienstencentrum Cosmos heerst een knusse en warme sfeer. Het is nog vroeg, toch is het al een gezellige af-en-aanloop van bezoekers, vrijwilligers en medewerkers in het epicentrum van het pand: het buurtrestaurant. Iemand drinkt rustig een koffie en leest de krant. Twee vrienden zitten te kaarten. In de keuken wordt het middagmaal bereid.

“ Bij gebrek aan kennis van troostende Franse woorden grijpen ze terug naar hun moedertalen.

Een voor een sippelen de deelnemers van de eerste activiteit van de dag binnen: de Franse conversatietafel. Zuster Louise-Marthe oefent elke week met buurtbewoners Frans. “Dit is geen les”, benadrukt ze tegen de acht zeventigplussers die vandaag komen meedoen. “Ik luister gewoon en help een beetje met de woorden en zinsvorm, zodat jullie in de toekomst ook zonder mij Frans durven spreken.”

Er zijn een paar nieuwe mensen bij, dus Louise-Marthe vraagt iedereen om zich voor te stellen. Voor één vrouw met Marokkaanse roots lukken zelfs eenvoudige Franse woorden niet. Ze woont al lang in België maar blijkt het alfabet niet te kennen. Louise-Marthe maakt haar duidelijk dat ze haar zullen helpen inschrijven bij basislessen Frans in de buurt. “Jullie hebben nog de kans om te leren”, drukt ze de vrouwen op het hart. “Sterker nog, het is nu het moment.”

Marie-Thérèse, een dame afkomstig uit Congo, feestelijk uitgedost met hoed en zonnebril, stelt zich vrolijk en in vrij vlot Frans voor. Tot het onderwerp kinderen aangesneden wordt. Ze verloor onlangs twee zonen, vertelt

ze met stille stem. De andere vrouwen grijpen bij gebrek aan kennis van troostende Franse woorden terug naar hun moedertalen. Arabisch, Berbers of Turks: hun boodschap van medeleven komt aan.

Niet vastroesten

Na de les vertelt Marie-Thérèse hoe graag ze bij Cosmos komt. “Je bent hier onder vrienden. Thuis zit ik toch maar in mijn eentje tv te kijken.” Ook voor Michel, die met een vriend in het buurtrestaurant zit, is het opbouwen en onderhouden van een sociaal netwerk een van zijn drijfveren om elke dag te komen. “Je mag niet vastgeroest raken. Je moet buiten blijven komen.”

Een andere reden waarom Michel naar Cosmos komt is het eten. Ouderen en kansengroepen kunnen er voor zeven euro een driegangenmenu nuttigen. “Voor deze prijs kan ik het thuis niet zelf bereiden”, zegt hij. “Het eten is bovendien erg lekker. Als voormalig restauranthouder stond ik erop om de keuken te bezoeken en zag dat ze enkel met verse producten werken.”

“ Je mag niet vastgeroest raken. Je moet buiten blijven komen.

Cosmos is erkend als bedrijf in de sociale economie en biedt onder andere in haar buurtrestaurant opleidings- en tewerkstellingskansen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Ze werken ook samen met de koksschool van CVO Brussel Campus COOVI. Twee keer per week is een docent mee aanwezig in de keuken, die de keukenmedewerkers de kneepjes van het vak leert.

Over generaties heen

Vandaag draait Cosmos voor Michel om veel meer dan gezellig samen eten. Straks gaan hij en zijn vriend

nog wat kaarten met andere senioren. En ze gaan volgende week mee op daguitstap naar Parijs. Die uitstap wordt mee georganiseerd door Amo Alhambra, een jeugdwerkorganisatie uit de wijk.

“ Ik breng hier veel tijd door. Ook om de eenzaamheid te verdrijven.

Cosmos zet regelmatig in op intergenerationale samenwerking. Al drie keer gingen senioren van Cosmos samen met jongeren uit de buurt op inleefreis, naar Marokko en Senegal. En afgelopen zomer hielpen jongeren van het jeugdhuis met de inrichting van het terras van het buurtrestaurant. In ruil houden zij er af en toe een barbecue.

Tweede thuis

Alfred en Magda wonen vlakbij, maar kennen Cosmos nog niet zo lang. “We zijn voorlopig alleen nog maar komen eten, maar morgen gaan we naar het verjaardagsfeest, want Magda is net verjaard. Het belooft plezant te worden”, zegt Alfred. Elke laatste donderdag van de maand worden de tafels in het restaurant aan de kant geschoven. Met taart, versiering en een streepje muziek zet Cosmos de jarigen van de afgelopen maand in de bloemetjes, een gezellige middag die steevast uitmond in een dansfeestje.

“Het aanbod is heel gevarieerd en samengesteld met respect voor iedereen: voor alle culturen, voor zij die nog wat actiever zijn en voor wie minder actief is”, zegt Chris. Het verdere programma van vandaag bevestigt dit: een geleid bezoek aan de synagoge om de hoek en 'gym tonic': een stevige work-out voor seniorenvrouwen. Chris woont wat verder weg, maar ze komt hier regelmatig eten met haar vriendin Carmela, die van de buurt is.

Op een dag belde Carmela haar heel enthousiast op: "Moet je horen wat ik ontdekt heb!" Carmela, die Italiaanse roots heeft, komt pas sinds ze weduwe is meer alleen buiten. Haar Marokkaanse buurvrouw zag haar vaak door haar raam naar buiten zitten kijken en nodigde haar op een dag mee uit naar Cosmos.

"Het is mijn tweede thuis", zegt Carmela. "Ik breng hier veel tijd door. Ook om de eenzaamheid te verdrijven. Er hangt een leuke sfeer en de mensen zijn zo vriendelijk." Chris beaamt: "Het is zo'n mooi initiatief. Je voelt dat de hele wijk Cosmos ondersteunt: het draait hier voornamelijk op vrijwilligers."

Gedragen door de buurt

Paul is zo'n vrijwilliger. Hij komt dagelijks een handje toesteken bij Cosmos. Naast de begeleiding van de Nederlandse conversatietafels elke donderdag, helpt hij vooral met praktische zaken en de contacten met bezoekers. "Omdat ik elke dag kom en nieuwe mensen ontvang, ken ik bijna iedereen bij naam. Soms ga ik zelf op ziekenhuisbezoek bij mensen die ik van hier ken of ga ik op visite nadat ze naar een woonzorgcentrum verhuizen."

“Omdat ik elke dag kom en nieuwe mensen ontvang, ken ik bijna iedereen bij naam.”

Dat lijkt wel een groot engagement?

"Dat valt wel mee, het ligt in mijn natuur", relativeert Paul, die vertelt dat hij tot de orde van de minderbroeders Franciscanen behoort en religieus gemotiveerd is. "Ik doe al van jongs af aan vrijwilligerswerk. Ik heb dertig jaar in een scheikundig bedrijf gewerkt, waar ik al snel syndicaal actief werd. Het is mijn overtuiging dat we mensen moeten helpen en veel kunnen betekenen voor elkaar."

Enthousiaste medewerkers

Cosmos kan rekenen op heel wat vrijwilligers, maar wordt ook gedragen door enkele enthousiaste medewerkers. Een van hen is Aïcha Aalouchi. Ze stuurt de animatieploeg aan, maar doet dat niet vanop haar bureau. Ze is constant in de weer, heet bezoekers welkom, wijst vrijwilligers de weg en leidt activiteiten in goede banen. We raken aan de praat.

"Ik hou heel erg van mijn job", vertelt ze. "Eigenlijk ben ik professioneel naaister. Maar ik kan niet goed stilzitten, hou van menselijk contact en help mensen graag." Daarom liet ze zich omscholen. Intussen werkt ze hier al ruim tien jaar. "Cosmos is voor mij een ontmoetingsplek, een plek van samenhang en delen. Je ziet dat het voor veel mensen een tweede thuis is."

Is het voor jezelf ook een tweede thuis?

"Ik voel me hier goed, maar voor mij is Cosmos toch iets anders. Mijn motivatie om met ouderen te werken is heel persoonlijk. Ik woon sinds de jaren negentig in Brussel, maar ben oorspronkelijk afkomstig uit Bergen en mijn ouders wonen nog daar. Het doet pijn aan mijn hart dat ik er op hun oude dag niet zo veel kan zijn voor hen zoals ik zou willen. Daarom probeer ik hier voor de ouderen te doen wat ik niet voor mijn ouders kan doen."

"Ik heb gelukkig een grote familie, dus ik weet dat er genoeg hulp is voor hen. De meeste mensen die hier komen, hebben niet de steun uit hun netwerk zoals mijn ouders. Wij richten ons op de kwetsbare en geïsoleerde ouderen uit Kuregem. Door voor hen te zorgen en die tweede thuis te creëren in hun buurt, hopen we dat ze zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen."

Hoe creëer je zo'n tweede thuis voor mensen?

"Liefde gaat door de maag. Ons restaurant vormt een lage drempel voor veel ouderen uit de buurt. Ze willen of kunnen vaak niet meer koken. De meeste ouderen hebben heel hun

leven hard gewerkt. Nu willen ze zich laten vertroetelen. Daarnaast proberen we een gezellige sfeer te creëren en mensen persoonlijk uit te nodigen voor onze activiteiten."

“Ik probeer hier voor de ouderen te doen wat ik niet voor mijn ouders kan doen.”

Jullie zijn er voor kwetsbare en geïsoleerde ouderen. Vinden zij vanzelf de weg naar jullie?

"Sommigen wel, maar de mensen aantrekken vergt ook van ons een inspanning. Mond-aan-mond-reclame speelt een belangrijke rol, maar wij stappen ook op verschillende doelgroepen af. Toen ik hier begon, bijvoorbeeld, kwamen er amper Maghrebijnse vrouwen naar Cosmos. Nochtans wonen er erg veel in Kuregem. Het was mijn expliciete opdracht om hen warm te maken voor onze werking."

Hoe pakte je dat aan?

"Ik ben letterlijk op hen afgestapt tijdens een wijkfeest. We hadden een mooi standje, met koffie, muntthee, taart en folders, maar niemand kwam. Daarop ben ik groepjes Maghrebijnse vrouwen afgestapt: 'Salam aleikum!' Doordat ik groette in het Arabisch, brak ik al een eerste barrière. Respect tonen voor de taal en cultuur is belangrijk."

"Ik legde hen uit wie ik was en dat we bij Cosmos een groep met Maghrebijnse vrouwen wilden opstarten. Ik vertelde dat we activiteiten wilden organiseren die zij leuk vinden. De eerste vrouwen reageerden enthousiast, samen wandelden we naar andere groepjes die stonden te praten op het wijkfeest. Zo groeide en groeide de groep."

"We dronken de rest van de namiddag samen muntthee, hebben gepraat en gelachen. Ik noteerde contactgegevens en beloofde om hen uit

te nodigen bij Cosmos. De eerste vertrouwensband werd gecreëerd."

Is dat op dat moment al belangrijk?

"Vertrouwen is cruciaal. Ik heb zelf Berberse roots en ik spreek geen Arabisch, maar ik begrijp de cultuur wel. Dat helpt. Ik wist dus dat het belangrijk was om mijn belofte zo snel mogelijk na te komen en de vrouwen uit te nodigen. De week erop heb ik iedereen persoonlijk opgebeld. De meesten zijn ook echt gekomen. Sommigen namen vriendinnen mee."

"Ik heb vooral naar hen geluisterd. In wat voor soort activiteiten zijn ze geïnteresseerd? Zeker in het begin is het belangrijk dat je dingen doet die ze kennen, zaken waarbij ze op hun gemak zijn. Op korte tijd is de groep gegroeid en regelmatig komen er nog nieuwe vrouwen bij. Intussen bereiken we een honderdtal Maghrebijnse vrouwen."

Zijn de activiteiten altijd apart, per doelgroep?

"Aanvankelijk organiseerde ik activiteiten enkel voor de Maghrebijnse vrouwen, maar al snel stimuleerde ik hen om ook aan te sluiten bij de rest van het programma van Cosmos. Momenteel hebben we nog twee keer per maand activiteiten specifiek gericht op de Maghrebijnse vrouwen. Voor de 'Afrikaanse Mama's' uit de buurt doen we dat ook. Maar het is vooral de bedoeling om zoveel mogelijk dingen samen te doen."

"Er is veel diversiteit in Kuregem, en dat zie je ook bij Cosmos. Belgen, Spanjaarden, Grieken, Italianen, Afrikanen, Maghrebijnen. In het totaal tellen we mensen van een dertigtal verschillende origines. Ik vind het geweldig als culturen mixen. Ik hou er echt niet van als iedereen terugplooit op zijn clan. Het is mijn droom om met iedereen samen te leven."

Hoe leg je die verbinding tussen mensen en over culturen heen?

"Het begint met goed naar iedereen luisteren. Als organisatie moet je je bewust zijn van wie je bezoekers zijn en wat de culturele gewoonten, gebruiken en gevoeligheden zijn. Daarnaast kan je die kennis over de verschillende culturen ook vergroten onder je publiek. Zo groeien mensen meer naar elkaar toe."

“Je merkte dat mensen voorbij de hoofddoek begonnen te kijken en de mens zagen.

"Vorig jaar hebben we bijvoorbeeld in de ramadan samen met de moslima's een avond georganiseerd voor alle

niet-moslims. We begonnen met een quiz met vragen over de ramadan. Alle moslima's verdeelden zich over de verschillende teams, zodat elk groepje wat hulp had. Na de quiz was er een dessertenbuffet en muntthee en we sloten af met een dansfeestje."

"De interactie was heel mooi om te zien. Je merkte dat mensen voorbij de hoofddoek begonnen te kijken en de mens zagen. Dit jaar met Pasen organiseerden we een gelijkaardige avond, want er zijn ook christelijke bezoekers die dan het einde van hun vastentijd vieren, maar weinig mensen weten dat."

Je herhaalde het al enkele keren: luisteren naar je deelnemers is belangrijk.

"Alles valt of staat daarmee. Je moet hen betrekken bij je werking. We vragen feedback op alles: het eten, het ont-haal, activiteiten. We polsen ook naar hun ideeën voor nieuwe projecten en activiteiten. Ze hebben het recht om zich uit te spreken en het is onze taak om iets met de feedback te doen. We zijn er ten slotte voor hen."

"Ook de vrijwilligers integreren we in de organisatie. Ze komen niet gewoon wat uren kloppen, ze zijn een deel van Cosmos. Je moet hen valoriseren en naar hen luisteren. Elke maand nodigen we hen uit voor een evaluatie van de afgelopen maand en een vooruitblik naar de maand die komt. We soigneren hen dan ook: een mooi gedekte tafel, koffie, thee, gebak en fruit. Het is belangrijk om hen te bedanken. En aan hun glimlach zie je dat ze content zijn."

Meer weten over LDC Cosmos?

Surf naar www.cosmosvzw.be

Benieuwd naar 50 jaar lokale dienstencentra?

Surf naar www.warmethuis.be

Dit artikel verscheen eerder op www.sociaal.net.

Wegwijs in het participatiewiel

Het Vlaams Patiëntenplatform (VPP) draagt patiëntenparticipatie hoog in het vaandel. Daarom besloot de organisatie om te werken met het participatiewiel. Een model dat alle vormen van participatie naast elkaar zet. We komen er meer over te weten via **Eline Bruneel** en **Marit Mellaerts**, beiden beleidsmedewerker bij het VPP.

Levenskwaliteit verbeteren

Participatie is niet meer weg te denken uit onze maatschappij. Burgerparticipatie geeft inwoners een stem in lokale projecten. Politieke participatie zet dan weer in op inspraak bij politieke beslissingen. En patiëntenparticipatie zorgt ervoor dat patiënten en hun naasten betrokken worden bij hun eigen zorgtraject, het gezondheidszorgbeleid en de zorg in een specifiek ziekenhuis.

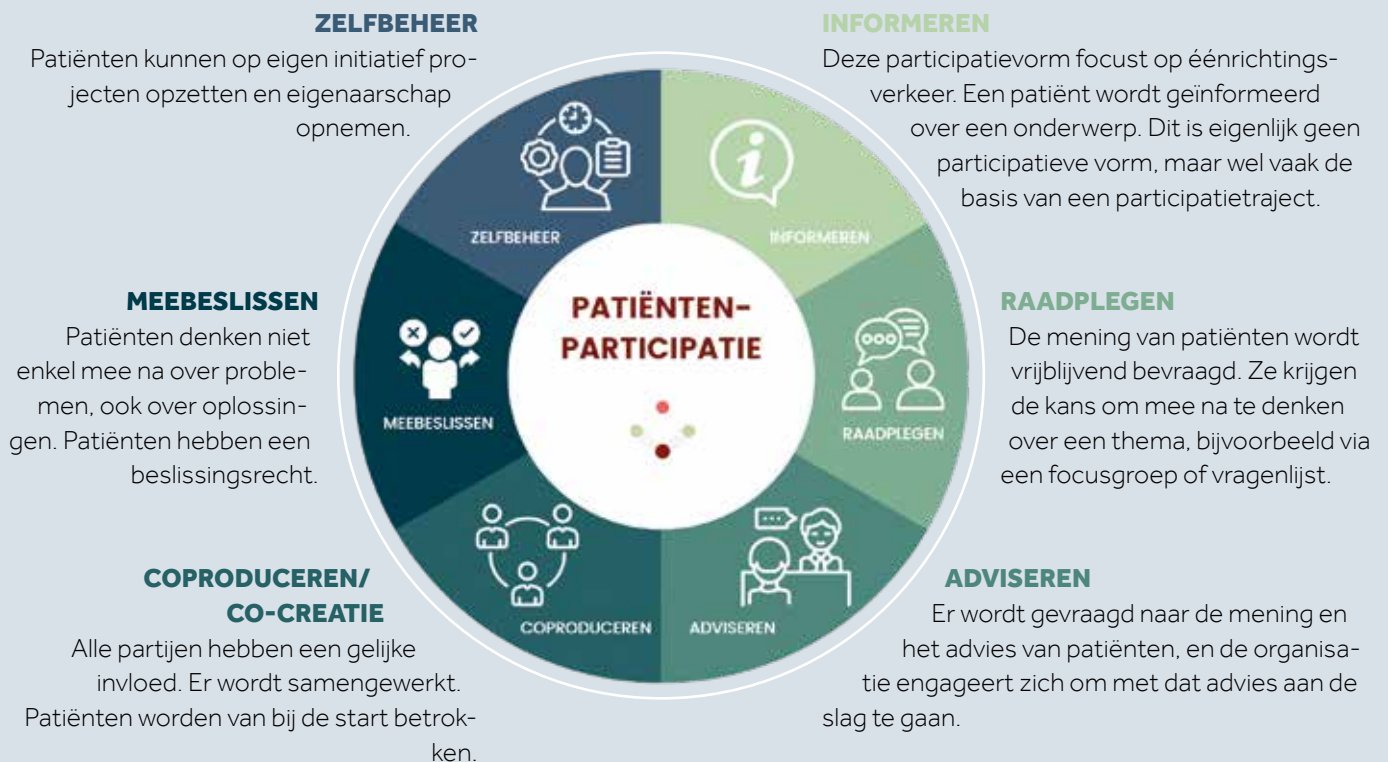
"Wij willen de levenskwaliteit van patiënten verbeteren", vertelt Bruneel. "En bovenal moeten zij daar zelf actief deel van kunnen uitmaken. Tenslotte weten ze zelf het best hoe ze bepaalde zorg willen krijgen, en wat ze belangrijk vinden in hun zorgtraject. Dankzij hun inzichten kunnen we de zorg beter

afstemmen op hun noden. Zo verbetert niet alleen de zorgkwaliteit. Door actief te participeren krijgt de patiënt ook inzicht in het zorglandschap en verwerft nieuwe vaardigheden en competenties."

Alle participatievormen evenwaardig

Om participatie te introduceren, kijken veel organisaties naar de participatieladder. Een ladder die de zes participatievormen hiërarchisch weergeeft: informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren, meebeslissen en zelfbeheer. Hoe hoger op de ladder, hoe meer betrokken de gebruiker is in het proces. "Eigenlijk vinden wij alle vormen van participatie evenwaardig", legt Bruneel uit. "En het participatiewiel toont die gelijkwaardigheid beter.

De zes participatievormen

▼ *Het participatiewiel (herwerkte versie van het participatiewiel van Patiëntenfederatie Nederland)*

Vooraf visueel dan, want je ziet op het wiel dat alle vormen naast elkaar staan. En niet boven elkaar, zoals op de ladder. Het is vooral belangrijk dat organisaties kijken welke participatievorm het best bij hun doel past.”

Het participatiewiel is een concept uit Nederland. “Wij werkten enkele jaren met de participatieladder, maar in 2020 leerden we het participatiewiel kennen via de Nederlandse Patiëntenfederatie, een organisatie die zich inzet voor alle mensen die zorg nodig hebben. En wij waren meteen fan”, vertelt Mellaerts.

“**Vaak gaat het om schijnparticipatie. En dat gebeurt meestal onbewust.**”

Belang van patiëntenvertegenwoordigers

Soms denken organisaties dat ze inzetten op participatie. Bijvoorbeeld wanneer ze patiënten tijdens een participatietraject betrekken, maar hen eigenlijk enkel informeren en laten luisteren. Of wanneer ze patiënten mee laten nadenken, maar op voorhand eigenlijk de beslissing al genomen hebben. “Dat is schijnparticipatie. En dat gebeurt meestal onbewust”, knikt Mellaerts.

“Goede patiëntenparticipatie krijg je wanneer je de match vindt tussen de verwachtingen van een organisatie, en de competenties van de patiënten. Voorwaarde is wel dat de patiënten met wie wordt samengewerkt, de juiste competenties hebben en het soort ervaring waarnaar je op zoek bent”, vervolgt ze. “Daarom wordt er tijdens een participatietraject vaak een beroep gedaan op

patiëntenvertegenwoordigers (mensen die voor een ruime groep van patiënten kunnen spreken en met die groep kunnen uitwisselen en aftoetsen, red.). Zij kunnen mee nadenken over veranderingen in de zorg. Dat kunnen ze doen, omdat ze hun eigen verhaal verrijken met de ervaringen van anderen en een bijdrage kunnen leveren vanuit een bundeling van verhalen en ervaringen.”

“**We merken dat ouderen zich sneller dan jongeren aanmelden als vertegenwoordiger.**”

Ouderen participeren vaker
Of er vaak ouderen mee participeren aan trajecten? “Patiëntenverenigingen trekken vaak een ouder publiek aan”,

bevestigt Mellaerts. "We merken dat ouderen zich sneller dan jongeren aanmelden als vertegenwoordiger. De grootste reden? Ouderen die niet meer actief zijn op de arbeidsmarkt, kunnen zich waarschijnlijk iets makkelijker vrijmaken dan mensen die beroepsactief zijn."

Duidelijk doel voor ogen

Het Vlaams Patiëntenplatform publiceerde een visie over participatie en het participatiewiel. Die visie kan geïnteresseerden wegwijs maken in het wiel. "Wij denken vaak mee na wanneer organisaties (zoals zorgorganisaties en onderwijs- of onderzoeksinstituten) een participatietraject willen opstarten", legt Mellaerts uit. "Onze belangrijkste vraag is altijd: 'Wat is jullie doel?'. We willen niet dat organisaties mensen laten participeren om te participeren. We willen wél dat ze een duidelijke visie hebben op hun participatietraject. En dat ze iets willen veranderen in hun organisatie. We moedigen hen aan om die denkoefening te maken." Een voorbeeld van zo'n doel? Zorg laten aansluiten bij de noden en wensen van patiënten. Of de kwaliteit van leven en zorg verbeteren.

Het maakt voor het Vlaams Patiëntenplatform trouwens niet uit of een organisatie kiest voor de participatieladder of het participatiewiel. "We moedigen organisaties vooral aan om na te denken over participatie", knikt Mellaerts. "Hebben ze een duidelijk doel voor ogen? Dan kunnen ze nadenken over hoe patiëntenparticipatie daaraan kan bijdragen en welke vorm het best aansluit bij dat doel."

“ Voor mij is patiëntenparticipatie vooral geslaagd, wanneer de levenskwaliteit van de patiënt dankzij het traject is verbeterd.

Tools en hulpmiddelen

Organisaties begeleiden op de werkvloer doet het Vlaams Patiëntenplatform niet. "We zetten denkprocessen op gang, maar bieden geen concrete begeleiding aan tijdens een traject. We zouden wel willen, maar daar hebben we de capaciteit niet voor. We bieden wel heel wat tools en hulpmiddelen aan. En we maken ook webinars rond participatie", vervolgt Bruneel.

Vorig jaar lanceerde het Vlaams Patiëntenplatform ook een campagne: 'Draaide jij al aan het participatiewiel?'. Met die campagne wees het platform op het belang van patiëntenparticipatie. "We vroegen aandacht voor het participatiewiel en voor de verschillende participatievormen die er bestaan. Zo hoopten we organisaties een duwtje in de rug te geven", knikt Mellaerts.

Kansen en mogelijkheden voor patiënten

Of er een geslaagd participatietraject van een vereniging uitspringt? "Er zijn zoveel goede trajecten", lacht Mellaerts. "Ik herinner me wel een traject waarbij een patiëntenvereniging een vorming uitwerkte met patiënten die doof en slechthorend zijn, samen met een woonzorgcentrum en een hogeschool. Daarmee wilde de vereniging zorgverleners en familie iets bijleren over gehoorzorg en de gevolgen van gehoorverlies. Dat was echt een geslaagd participatietraject."

Bruneel vindt het niet per se belangrijk dat het startdoel wordt behaald, maar wél dat patiënten kansen en mogelijkheden hebben gekregen. "Voor mij is patiëntenparticipatie vooral geslaagd, wanneer de levenskwaliteit van de patiënt dankzij het traject is verbeterd", besluit ze.

Meer weten over het participatiewiel?

Surf naar www.vlaamspatiëntenplatform.be.

"Het grote voordeel van kunst? Er is geen taalbarrière"

Tekst: L.B. & E.M.

Generaties met elkaar verbinden via kunst en creativiteit. Dat is waar de Brusselse Labolobo voor staat. Want hoewel mensen soms heel wat overeenkomsten hebben, komen ze spontaan nooit met elkaar in aanraking. "Via kunstprojecten brengen we die groepen wél bij elkaar", vertelt **Kevin Deruyver**, animator en coördinator bij Labolobo.

Angst voor ouder worden

Labolobo is geen alledaagse naam. Maar de naam is wél erg betekenisvol en werd gekozen door oprichters Giulia en Steven. "Labo komt van laboratorium, want onze organisatie is eigenlijk een sociaal lab", weet Deruyver. "En 'lobo' is het Spaanse woord voor wolf. Een wolf maakt mensen bang, we vinden het een eng en gevaarlijk dier. En mensen kijken op dezelfde manier naar ouder worden: alsof het iets angst-aanjagend is. Maar eigenlijk is de wolf een fantastisch dier, met een magnifieke uitstraling. En ook ouderen zijn wondermooie mensen, met een levensverhaal om trots op te zijn."

Waarom de link naar ouderen gemaakt wordt in de organisatiernaam? "Ouderen zijn onze hoofddoelgroep", legt Deruyver uit. "Iedereen wordt ouder. Maar jammer genoeg leven we in een maatschappij waarin je vaak niet meer meetelt als je ouder bent. Mensen stoppen met werken en raken geïsoleerd. Ze verliezen hun sociaal netwerk, en hebben het gevoel dat ze geen actieve rol meer kunnen opnemen in de samenleving. Uiteraard geldt dit niet voor alle ouderen, maar er is toch een grote groep die zich eenzaam en niet meer verbonden voelt. Het hebben van eenzaamheidsgevoelens heeft bovendien een negatief effect op ons fysiek en mentaal welzijn."

Ouderen als experts

Labolobo wil ouderen opnieuw een actieve rol geven, door hen als expert te laten deelnemen aan kunstprojecten. En die projecten? Dat kan van alles zijn. Van schilderen met hogeschoolstudenten, tot het opzetten van fotoprojecten met kinderen of het in elkaar steken van een theatervoorstelling of video's met tieners. Soms zijn het de ouderen die de expertenrol bekleden, en op andere momenten kruipt de jongere generatie in de rol van expert. "Dankzij ons krijgen kunst en cultuur ook een plek in het onderwijs. De samenwerkingen maken echt deel uit van het lessenpakket van de kinderen of studenten. Dat kinderen zo van jongs af aan met kunst en creativiteit in aanraking komen, vinden we echt een voordeel."

Maar niet elk project is een samenwerking met een onderwijsinstelling. "We hebben bijvoorbeeld ook samenwerkingen met dansschool PARTS en Danscentrum Jette. De dansers trekken naar verschillende woonzorgcentra en nodigen bewoners uit om samen met hen te dansen. Waarom dat zo'n betekenisvol project is? Veel bewoners hebben huidhonger. Ze missen warme, fysieke contacten. De professionele dansers nemen echt de handen van bewoners vast om samen te dansen, of ze doen al knuffelend een parendans. Dat intieme contact betekent voor de bewoners enorm veel."

Van dansprojecten tot een fietstaxidienst

In totaal biedt Labolobo vier soorten intergenerationele projecten aan. "Onze MA-projecten gaan altijd door in woonzorgcentra. Meestal ontstaat er in het woonzorgcentrum een samenwerking met een school, en werken kinderen, tieners of studenten samen met de bewoners aan een kunstproject. Daarnaast organiseren we ook wekelijkse activiteiten in ons eigen lokaal in Jette. Van yogalessen tot taallessen voor kinderen en een intergenerationeel koor. Als derde organiseren we ook kunstprojecten in openbare ruimtes. Tijdens de coronapandemie hebben we bijvoorbeeld twee parkeerplaatsen in de buurt omgetoverd tot culturele ruimtes. En Staytion, het stationsgebouw in Jette, blijft tot 2025 een cultureel centrum. Het gebouw stond al even leeg, daarom maakten we er een ontmoetingsplek van."

Het vierde project is het Tuktukproject. "Een tuktuk is een fiets die gebruikt wordt als taxi", vertelt Deruyver. "Een vrijwilliger vervoert via de fiets ouderen uit de buurt. Met de tuktuk willen we ouderen met eenzaamheidsgevoelens *uit hun kot* lokken. Sommige mensen gebruiken de taxidienst om praktische redenen, bijvoorbeeld om naar de winkel, de markt of de dokter vervoerd te worden. Maar anderen willen gewoon een fietstoertje doen in het park. Dankzij de tuktuk komen ze buiten en kunnen ze een babbeltje doen met de vrijwilliger."

Buurtbewoners zwaaien naar de inzittenden, wanneer de tuktuk passeert. "Daardoor hebben de ouderen het gevoel dat ze weer gezien worden. Ze tellen weer mee. Er was eens een vrouw die niet mee wilde rijden met de tuktuk. Ze vond die fiets gevaarlijk. Uiteindelijk stemde ze toch in met een ritje, en na enkele minuten was ze uit volle borst aan het zingen op de fiets", lacht Deruyver. "Met de fiets geven we mensen weer bewegingsvrijheid, en de impact daarvan is enorm."

Doorbreken van taboes

Met haar projecten, maakt de non-profitorganisatie ook komaf met verschillende stereotypen. "Er wordt vaak gezegd dat jongeren lui zijn, en dat ouderen geen interesse hebben om nog nieuwe dingen uit te proberen. Die taboes doorbreken wij dagelijks. In plaats van groepen tegenover elkaar te zetten, verbinden wij ze met elkaar. Ook taboes rond discriminatie doorbreken wij. Op de scholen waarmee we samenwerken, zitten er veel kinderen met een migratieachtergrond. Het is fijn om hen in contact te brengen met de grotendeels witte bewoners van woonzorgcentra."

“We doorbreken dagelijks taboes. In plaats van groepen tegenover elkaar te zetten, verbinden wij ze met elkaar.

Labolobo zorgt er echt voor dat mensen connecties leggen met elkaar. "Komt er een klas een kunstproject doen in een woonzorgcentrum? Dan kennen de ouderen de namen van alle kinderen na enkele uren al uit het hoofd. En kinderen zijn bij de eerste ontmoeting soms verlegen, maar na enkele contacten wandelen ze het woonzorgcentrum binnen alsof het hun tweede thuis is. Omdat de meeste projecten enkele maanden duren, krijgen bewoners en scholieren echt een band. De bewoners zien de scholieren soms vaker dan hun eigen familieleden."

Wat het grote voordeel is van kunst, is dat er geen taalbarrière is, vindt Deruyver. "Driejarigen kunnen bijvoorbeeld nog niet vlot spreken, maar ze kunnen wél samen met tachtigjarige een knutselwerkje maken. En mensen met een migratieachtergrond die de Nederlandse taal niet machtig zijn, kunnen zonder taaldrempel dansen met bewoners van een woonzorgcentrum."

Grote groep vrijwilligers

Of samenwerken met Labolobo duur is? "Dat valt goed mee. We zijn een non-profitorganisatie, waardoor we grotendeels afhankelijk zijn van subsidies. Maar we proberen ook zelf inkomsten te genereren aan de hand van projecten. Wilt een organisatie met ons samenwerken? Dan kiezen we meestal voor cofinanciering. We brengen een deel in via subsidies, en we rekenen op een deel financiering via de organisatie zelf."

“Kinderen zijn bij de eerste ontmoeting soms verlegen, maar na enkele contacten wandelen ze het woonzorgcentrum binnen alsof het hun tweede thuis is.

Een samenwerking ontstaat soms op vraag van Labolobo, en soms op vraag van een externe organisatie. "We kloppen actief aan bij scholen en woonzorgcentra om onze kunstprojecten toe te lichten. Maar heeft een school, woonzorgcentrum of andere organisatie een idee voor een kunstproject, maar geen concrete visie over de uitvoering? Ook dan helpen we graag", besluit Deruyver.

Interesse in een samenwerking met Labolobo? Surf dan naar www.labolobo.eu of neem vrijblijvend contact op via info@labolobo.eu.

Als thuis wonen tijdelijk moeilijk is

Vlaams-Brabantse ouderen krijgen ondersteuning na hospitalisatie

Ouderen met zorgnoden de mogelijkheid bieden om langer thuis te wonen door hen goed te ondersteunen. Dat was in 2014 het plan toen in Vlaams-Brabant het Oriëntatie en OpgvolgingsTraject Thuiszorg (OOTT) in het leven geroepen werd. OOTT stelt de thuisomkadering van thuiswonende ouderen op punt.

Maar wat zijn de voordelen van langer thuis wonen? Is zo'n traject duur? En kan iedereen er een beroep op doen? Wij vroegen het aan **Kristof Muylaert**, stafmedewerker Zorgkwaliteit bij het Wit-Gele Kruis Vlaams-Brabant, dat het OOTT-project coördineert.

Tekst: L.B. & E.M.

Wat is Oriëntatie en OpgvolgingsTraject Thuiszorg precies?

Muylaert: "OOTT is een project dat hulp biedt aan ouderen bij wie het tijdelijk niet mogelijk is om thuis te blijven wonen of om op korte termijn naar huis terug te keren na een ziekenhuisopname. Omdat de gezondheid van de patiënt het tijdelijk niet toelaat, of omdat de thuisomgeving niet is aangepast aan de noden van de patiënt. De casemanagers van OOTT observeren de (thuis)situatie van de patiënt en gaan na wat er nodig is om de patiënt weer thuis te laten wonen. Nadien volgt er ook een opvolging. Tijdens Oriëntatie en OpgvolgingsTraject Thuiszorg kan een patiënt twee jaar lang een beroep doen op een team van experts, waaronder een casemanager, psycholoog en ergotherapeut."

Wat zijn redenen waarom zo'n traject wordt opgezet?

Muylaert: "Veel patiënten komen met OOTT in aanraking na een opname in het ziekenhuis. Na hun ontslag uit het ziekenhuis, hebben ze vaak behoefte aan extra zorgondersteuning in de thuissituatie. Meestal door fysieke klachten, waarvoor de juiste zorg- en hulpverlening in de thuiszorg nog moet worden gezocht. Maar ook soms door mentale problemen. En zelfs wanneer een patiënt omwille van fysieke klachten een beroep doet op OOTT, is mentale ondersteuning belangrijk. Zo is het voor veel patiënten moeilijk om te aanvaarden dat ze plots onbekende mensen, zoals verpleging of poetshulp, moeten binnenlaten in hun

huis. Anderen moeten leren aanvaarden dat gezondheidsklachten zullen blijven toenemen. Wij helpen hen daarbij."

Hoe komt een patiënt bij jullie terecht?

Muylaert: "De meeste aanvragen gebeuren via de dienst sociaal werk of het geriatrische supportteam van het ziekenhuis waar de patiënt op dat moment verblijft. Ook huisartsen of mantelzorgers kloppen soms bij ons aan. Maar zelden gebeurt een aanvraag rechtstreeks door de patiënt. Voor de meeste patiënten is ons project tenslotte onbekend. Wij staan vooral in contact met zorgorganisaties."

“ Een patiënt kan twee jaar lang een beroep doen op een team van experts, waaronder een casemanager, psycholoog en ergotherapeut. ”

"Na de aanvraag, bekijkt de casemanager of de patiënt voldoet aan alle criteria voor de opstart van een Oriëntatie en OpgvolgingsTraject Thuiszorg. De casemanager kan ook samen met de patiënt of een mantelzorger nagaan of de woning van de patiënt is aangepast aan diens noden en behoeften. Is dat niet het geval? Dan kan

er een ergotherapeut ingeschakeld worden om aanpassingen uit te voeren. Er wordt ook gekeken of de patiënt goed omringd is. Heeft hij een zorgteam waar hij op kan rekenen? Zo niet, dan stelt de casemanager een zorgteam samen in overleg met de patiënt en de aanwezige mantelzorgers. In sommige gevallen heeft de patiënt nood aan maaltijden die aan huis geleverd worden, thuisverpleging of poetshulp. Andere patiënten hebben nood aan psychologische ondersteuning."

"Soms wordt het ook duidelijk dat een patiënt – zelfs met ondersteuning – niet meer in de huidige woning kan blijven wonen. Dan bespreken we met de patiënt of hij ervoor openstaat om te verhuizen. Bijvoorbeeld naar een sociale huurwoning of naar een woonzorgcentrum. Hoewel we ervoor pleiten dat mensen zolang mogelijk in hun huidige woning blijven, is ons hoofddoel vooral mensen in een veilige omgeving laten wonen. Is de huidige woonplek geen veilige omgeving meer? Dan bekijken we andere pistes."

"Na twee jaar stopt de ondersteuning via OOTT. En een patiënt kan ook maar eenmaal in zijn leven een beroep doen op dit project. Of dat soms problemen oplevert? Eigenlijk niet. Na twee jaar hebben alle patiënten een vast zorgteam waarop ze kunnen rekenen. Dat zorgteam laat de patiënten niet los wanneer de ondersteuning via OOTT stopt."

Je spreekt over criteria. Wie komt in aanmerking voor jullie ondersteuning?

Muylaert: "De doelgroep werd bepaald door het RIZIV (het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering dat het project financiert, red.). Iemand die op OOTT wil rekenen, moet minstens 60 jaar zijn. Ook de IADL-score van de patiënt wordt getest (IADL of Instrumentele Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen beoordeelt de vaardigheden die van belang zijn om zelfstandig te kunnen wonen, red.). En tot slot wordt er ook naar de BelRAI©-score gekeken (een instrument voor zorgverleners en zorgorganisaties om de noden en het functioneren van kwetsbare personen of personen in een complexe zorgsituatie in kaart te brengen en op te volgen, red.)."

"Er zijn veel voorwaarden, waardoor we dus ook veel patiënten moeten afwijzen. We houden daarom een overzicht bij van hoeveel mensen we moeten afwijzen, zodat we dat kunnen rapporteren aan het RIZIV. We wijzen trouwens ook nooit écht mensen af. Komt iemand niet in aanmerking voor OOTT? Dan gaan we in gesprek met het huidige zorgteam van de patiënt om te kijken hoe we zijn situatie kunnen verbeteren. Heeft de patiënt nog geen zorgteam? Dan zoeken we een huisarts of een thuisverpleegkundige die de patiënt verder kan opvolgen."

"OOTT is trouwens kosteloos voor de patiënt. Voor een periode van twee jaar betaalt de patiënt geen facturen voor de ondersteuning van de casemanager, de ergotherapeut en de psycholoog. Raadt de ergotherapeut aan om aanpassingen te doen in de woning? Dan is daar wel een kostenplaatje aan verbonden. Al worden de meeste aanpassingen (deels) terugbetaald door de mutualiteit."

“ In sommige gevallen heeft de patiënt nood aan maaltijden aan huis, thuisverpleging of poetshulp. Andere patiënten hebben nood aan psychologische ondersteuning.

Wat hopen jullie te verwezenlijken?

Muylaert: "Ons team vindt het al sinds jaar en dag belangrijk dat ouderen met zorgnoden ondersteund worden, zodat ze thuis kunnen blijven wonen. We doen er alles aan om de autonomie van onze patiënten te verhogen. En neemt de autonomie van een patiënt sterk af? Dan proberen we die afname te vertragen of stabiliseren. Dat is belangrijk voor de levenskwaliteit van onze patiënten, maar ook voor de levenskwaliteit van hun omgeving. Want ook voor naasten en mantelzorgers kan het zwaar zijn als iemands met verlieservaringen te maken krijgt."

"Bovendien willen we patiënten op tijd de nodige hulp geven. Zo vermijden we dat een patiënt plots in een crisissituatie terechtkomt. OOTT heeft natuurlijk ook maatschappelijke voordelen. Dankzij dit project kunnen we er namelijk voor zorgen dat er minder of geen opnames nodig zijn in het ziekenhuis."

Meer info

OOTT wordt gecoördineerd door Wit-Gele Kruis Vlaams-Brabant in samenwerking met erkende zorgverleners uit de provincie Vlaams-Brabant, waaronder CM Leuven, Familiehulp, Ferm Thuiszorg, Huisartsenkring KHOBRA, i-Mens, Solidaris Brabant, UZ Leuven, z.org KULeuven, Zorg Leuven en Zorgzaam Leuven.

Het Oriëntatie en OpvolgingsTraject Thuiszorg is actief in een groot deel van Vlaams-Brabant. Een overzicht van de steden en gemeenten vind je op www.witgelekruis.be/orientatie-en-opvolgingstraject-thuiszorg-oott.

Trefdagen 'lokaal ouderenbeleid' in alle Vlaamse provincies

In het voorjaar van 2024 trekken de vijf Interregionale Stuurgroepen Ouderenbeleidsparticipatie (ISO's) en Vlaamse Ouderenraad · Lokaal opnieuw naar alle Vlaamse provincies. We komen naar je toe met een programma boordevol inspiratie voor actoren in het lokale ouderenbeleid. Want met de lokale verkiezingen van oktober 2024 in ons vizier, staat lokale ouderenbeleidsparticipatie meer dan ooit op de agenda.

Foto: Sien Verstraeten

9 februari - Lier | 5 maart - Oostende | 12 maart - Gent | 15 maart - Leuven | 20 maart - Hasselt

Programma

Het programma van de trefdagen zal divers en leerrijk zijn. We bieden heel wat boeiende sprekers, inspiratie, workshops en netwerkmomenten aan. Het algemene programma is in elke provincie hetzelfde. Maar samen met de plaatselijke Interregionale Stuurgroep Ouderenbeleidsparticipatie (ISO) leggen we op elke locatie enkele andere accenten op maat van de specifieke regio.

Panelgesprek

In de voormiddag staat tijdens een gezamenlijk panelgesprek de kracht van een ouderenraad centraal. Leden van verschillende ouderenraden gaan er in debat met een ouderenbeleidscoördinator en een schepen ouderenbeleid.

Workshops

In de namiddag staan er enkele workshops op het programma. Je komt er meer te weten over lokale ouderenbeleidsparticipatie, demografische veranderingen en beleidsmatige uitdagingen, vrijwilligers werven en waarderen, eenzaamheid, zorgzame buurten, basisbereikbaarheid, digitalisering of wonen. Een inspirerend voorbeeld uit de provincie vertelt bovendien hoe zij het aanpakten.

Jij kiest zelf welke workshops je wilt volgen.

Voor wie?

We nodigen iedereen uit die een rol speelt in het lokaal ouderenbeleid, zoals leden van lokale ouderenraden, leden van ouderenverenigingen, lokale beleidsmakers en ouderenbeleidscoördinatoren. Of je bent gewoon geboeid door ouderenbeleidsparticipatie en alles wat beweegt in het lokale ouderenbeleid.

Meer info lees je op www.ouderenraden.be. Ook inschrijven doe je daar.

Gloednieuwe brochure 'Ouderen weten raad'

Uitdagingen door de ogen van ouderenraden

De vergrijzing en verzilvering nemen toe. Het spreekt dus voor zich dat inspraak in het ouderenbeleid een plaats moet krijgen in de samenleving. Want wie beter dan de doelgroep zelf, kan het lokaal ouderenbeleid mee vormgeven? De Vlaamse Ouderenraad pleit ervoor dat lokale ouderenraden een structurele schakel zijn in het lokaal participatiebeleid. En om lokale besturen en lokale ouderenraden daarbij op weg te helpen, maakten we een gloednieuwe brochure boordevol inspiratie en handvatten.

Lokale ouderenraden zijn waardevol...

Ouderen moeten, samen met andere generaties, de kans krijgen om hun stad of gemeente mee vorm te geven. Zo kan die aangepast worden aan hun noden en behoeften. Een duurzaam kanaal om ouderen een stem te geven in het lokaal beleid, zijn lokale ouderenraden. Via een ouderenraad kunnen ouderen op eigen initiatief signalen doorgeven. Lokale ouderenraden zijn dan ook de ideale bruggebouwers.

... maar botsen vaak op uitdagingen.

Sinds 2018 hebben lokale besturen de opdracht om een lokaal participatiereglement op te maken. En vaak worden lokale ouderenraden vergeten bij de opmaak van dit reglement. Sommige ouderenraden dreigen zelfs ontbonden te worden, of gaan op in nieuwe participatiestructuren waarin er weinig échte en structurele inspraak van ouderen mogelijk is.

Daarom deze brochure.

In oktober 2024 trekken we massaal naar de stembus voor de lokale verkiezingen. Die verkiezingen zijn een scharniermoment voor inspraak in de gemeente. Een ideaal moment dus, om het belang van lokale ouderenraden en ouderenparticipatie nog eens in de verf te zetten.

De brochure is een bundel vol inspiratie voor leden van ouderenraden, ambtenaren en schepenen. Ouderenraden vinden er uitdagingen waar ze soms tegenaan lopen, en handvatten om drempels aan te pakken. Daarnaast moedigt deze brochure ambtenaren en schepenen aan om de huidige participatiekanalen in de stad of gemeente te evalueren. En ze toont welke ondersteuning ouderenraden kunnen bieden aan het lokaal beleid.

Bovendien werd deze brochure opgemaakt aan de hand van een twintigtal gesprekken met lokale ouderenraden. Inspiratie verzekerd!

Benieuwd?

In de loop van februari vallen bij elk stads- en gemeentebestuur enkele exemplaren van de brochure in de bus, voor het lokaal bestuur en voor de lokale ouderenraad. En ook op onze trefdagen delen we fysieke brochures uit.

Surf naar www.ouderenraden.be/ouderenwetenraad om de brochure digitaal te doorbladeren of te downloaden. En wens je extra fysieke exemplaren? Dan kan je die via de website aanvragen. Je vindt er ook alle volledige interviews met lokale ouderenraden, want niet alle goede praktijken konden een uitgebreide plek krijgen in de brochure.

Een engagementsverklaring voor lokale politieke partijen

Wil je in jouw gemeente of stad ouderenbeleidsparticipatie meer op de kaart zetten? Maak je je als ouderenraad zorgen over de toekomst? Wil je lokale politieke partijen in je gemeente of stad meer bewust maken van de beleidsparticipatie van ouderen? Dan kan je onze engagementsverklaring gebruiken als gespreksstarter in aanloop naar de verkiezingen van 2024.

Vraag de politieke partijen bovendien om de engagementsverklaring te ondertekenen. Zo bewijzen ze dat ze belang hechten aan inspraak van ouderen. Bovendien engageren de lokale partijen zich op die manier om acties te ondernemen die de stem van ouderen structureel laten weerklinken.

Download de engagementsverklaring op www.ouderenraden.be/ouderenwetenraad.

Vlaamse Ouderenraad · Lokaal lanceert opnieuw een barometer

Laat ons weten wat er leeft in jouw ouderenraad

Via een barometerbevraging wil Vlaamse Ouderenraad · Lokaal elke twee jaar inzicht krijgen in de trends die leven bij lokale ouderenraden. In 2024 is het opnieuw zover. We lanceren een nieuwe bevraging. En deze keer staan de lokale verkiezingen centraal. Om zoveel mogelijk antwoorden te ontvangen, roepen we alle lokale ouderenraden op om onze bevraging in te vullen!

Waarom een barometer?

Een ouderenraad is een duurzaam kanaal om ouderen een stem te geven in het beleid. De Vlaamse Ouderenraad pleit er daarom al sinds jaar en dag voor om een lokale ouderenraad als structurele schakel te introduceren in het lokale participatiebeleid.

Met de barometerbevraging wil de Vlaamse Ouderenraad de impact, noden en ervaringen van lokale ouderenraden over heel Vlaanderen in beeld brengen. We willen inzicht krijgen in de drempels waar raden tegenaan lopen, maar ook in de betekenisvolle rol die verschillende raden in hun regio opnemen.

Lokale verkiezingen als focus

Omdat we in oktober 2024 massaal naar de stembus trekken voor de lokale verkiezingen, focust deze barometerbevraging op de voorbereiding en de heraanpak van ouderenraden na de verkiezingen in 2024. Bovendien geven de resultaten richting aan de initiatieven die wij uitwerken om lokale inspraak te versterken.

Doe mee

Wil jij met jouw lokale ouderenraad, seniorenraad, adviesraad, welzijnsraad of 55-plus raad deelnemen aan onze barometerbevraging? Een ideaal moment om de vragenlijst in te vullen, is bijvoorbeeld een vergadering van je ouderenraad waarop alle betrokken partijen aanwezig zijn. Idealiter vullen leden van de raad, de bevoegde schep en ambtenaar samen deze vragenlijst in. Zo krijgen wij een volledig zicht op de werking van jullie raad.

Gelieve maar één ingevulde barometer per ouderenraad aan ons te bezorgen. Wij verwachten de ingevulde vragenlijst tegen 21 februari 2024.

Online of offline

De barometer vind je op www.ouderenraden.be. Bij voorkeur vul je de vragenlijst online in. Neem je toch liever deel op papier? Bezorg de ingevulde vragenlijst dan per post aan: Vlaamse Ouderenraad vzw, t.a.v. Nadia Denayer, Prinsenstraat 8-10, 1000 Brussel

Bekendmaking resultaten

Later maken we de resultaten van de barometer bekend via ons magazine Actueel en via onze website en nieuwsbrief.

Meer info

Met vragen kan je terecht bij Nadia Denayer via lokaal@vlaamse-ouderenraad.be.

Foto: Gil Plaquet

Gemeente Lubbeek doet alvast mee

De ouderenraad van de gemeente Lubbeek is nu al van plan om de barometerbevraging in te vullen. En ook de bevoegde schep en ambtenaar zullen bij het invullen van de bevraging aanwezig zijn.

Hugo Simoens, schep van senioren in Lubbeek vertelt: "Dankzij de barometer voelt de ouderenraad zich betrokken bij het beleidswerk. En de resultaten kunnen op hun beurt een gesprek op gang brengen tussen het lokaal bestuur en de raad. Bijvoorbeeld over de plaats die de ouderenraad inneemt in het lokaal ouderenbeleid. Het lokaal bestuur van Lubbeek streeft naar een permanente dialoog met de adviesraden. We steunen de ouderenraad dan ook tijdens het invullen van de barometerbevraging, en we zijn bereid om met de resultaten aan de slag te gaan."

Schrijf je
nu in

Labo Ouderenbeleid 'Alternatieve vormen van wonen' februari 2024

Vlaamse Ouderenraad-Lokaal, VVSG en VUB organiseren opnieuw een gratis Labo Ouderenbeleid. Daarin staat uitwisseling centraal tussen leden van de ouderenraden, ambtenaren en schepenen ouderenbeleid. De deelnemers gaan aan de slag met gedeelde uitdagingen. En samen zoeken ze naar verbindende oplossingen. Geprikkeld?

Voor wie?

Leden van ouderenraden, ambtenaren en schepenen ouderenbeleid. Want de wisselwerking tussen deze drie spelers vormt vaak de drijvende kracht achter een sterk lokaal ouderenbeleid. Samen zoomen we in op actuele uitdagingen, gelinkt aan het lokaal ouderenbeleid.

Op het programma: Alternatieve vormen van wonen

In een vorig Labo zoomden we in op lokaal woonbeleid voor ouderen. Nu gaan we ons nog meer verdiepen naar alternatieve vormen van wonen. Welke vormen bestaan er? Wat kunnen lokale besturen en ouderenraden doen om diverse woonvormen in de gemeente of stad te stimuleren? Hoe kan participatie een rol krijgen bij de keuze van uitwerking van diverse woonvormen? Wat komt er uit onderzoek?

Wat mag je verwachten?

Tijdens het Labo Ouderenbeleid staat uitwisseling centraal. Het worden interactieve sessies, waar we complementaire inzichten over gedeelde uitdagingen in kaart brengen en samen zoeken naar verbindende oplossingen.

Het Labo is een werkplek. We verwachten een actieve inzet van de deelnemers en een grote bereidheid tot ervarings- en kennisuitwisseling. Jouw input is de drijvende kracht achter onze sessies.

Wat neem je mee naar huis?

Jouw deelname aan het Labo levert inzichten op in wie welke rol kan opnemen in de uitbouw van een inclusief lokaal ouderenbeleid. Je leert nieuwe mensen kennen die net zoals jou de lokale puzzelstukken in elkaar willen doen passen. Je creëert ideeën om samen met ouderen een trapje hoger te klimmen op de participatieladder. Bovendien neem je inspiratie

mee om in je eigen gemeente of stad verder aan de slag te gaan met de uitbouw van zorgzame buurten.

Data en locaties

📅 Donderdag **22 februari** 2024 van 10-14 uur

📍 **Gent:** Monasterium PoortAckere, Oude Houtlei 56

📅 Donderdag **29 februari** 2024 van 10-14 uur

📍 **Leuven:** Jeugdherberg De Blauwput, Martelarenlaan 11A

Schrijf je in

Deelnemen is gratis. Om je in te schrijven, geef je je gegevens en keuze(s) door aan cindy.desutter@vvsbg.be.

Meer weten over het Labo Ouderenbeleid? Contacteer lokaal@vlaamse-ouderenraad.be of bel naar 0470 74 23 12.

Bepaal je eigen verhaal

Leer onze straffe spraakmakende stemmen kennen

Via onze campagne 'Bepaal je eigen verhaal' gaven bijna 4 000 ouderen hun mening over de toekomst van de zorg. En dat is nog niet alles. Nadien luisterden we naar denkers en doeners uit de sector. Tien weken lang vroegen we spraakmakende stemmen om een opiniestuk te schrijven over een onderwerp dat duidelijk leeft bij ouderen. Onder meer **Wim Distelmans**, **Margot Cloet**, **Anja Declercq** en **Jan Vanwezer** kropen in de pen. En dat leverde heel wat boeiende inzichten op.

“Vormen van samenwonen of co-housing voor ouderen zijn schaars. Initiatieven bestaan, maar lang niet overal en zeker niet betaalbaar voor iedereen.

Anja Declercq

Directeur van LUCAS- Centrum voor Zorgonderzoek en Consultancy van KU Leuven

“Laat mensen zelf beslissen in hoeverre levensverlenging al dan niet primeert op levenskwaliteit.

Wim Distelmans

Professor palliatieve zorg aan de VUB en bezieler van LEIF, het LevensEinde InformatieForum

“De demografische veranderingen zullen economisch en sociaal een gigantische impact hebben.

Margot Cloet

Gedelegeerd bestuurder van Zorgnet-Icuro

“Politiek en maatschappij hebben het belang van het natuurlijke sociale weefsel verwaarloosd.

Jan Vanwezer

Campusdirecteur van woonzorg-centrum De Wingerd

Lees alle opinies en meer op www.bepaaljeverhaal.be.

Welkom Marijke

Foto: Thierry Geenen

Sinds 1 januari is **Marijke Dheedene** aan de slag als nieuwe directeur van de Vlaamse Ouderenraad. Na enkele jaren te werken rond levenseinde en palliatieve zorg, verbreedde ze haar horizon naar onze organisatie. "Als directeur probeer ik de schakel te zijn tussen ons team, de vrijwilligers, onze leden, ons netwerk en het beleid, om zo samen te kunnen bijdragen aan een goed langetermijnbeleid voor ouderen. De som van deze expertise en slagkracht plus het onmisbare menselijke kapitaal van al deze mensen, is de grootste sterkte van de Vlaamse Ouderenraad. Dat koester en waardeer ik."

Tegelijk vraagt samenwerken en effectieve participatie veel inspanning, beseft Marijke. "Het betekent hard werken, maar zo kunnen we effectieve maatschappelijke hefboomen voor ouderen creëren." Gelukkig merkte ze al snel dat haar nieuwe werkplek haar veel energie geeft. "Tijdens mijn eerste dagen, voelde ik mij landen in een warme organisatie. Ik was al voor ik het werk hier aanvatte een grote fan

van de organisatie, en sinds mijn start heb ik nog meer goesting om samen een intergenerationeel, zinvol en impactvol verhaal te schrijven."

actueel

je vaste afspraak met informatie voor en door ouderen

Al meer dan tien jaar houden we onze lezers viermaal per jaar op de hoogte van de initiatieven van de Vlaamse Ouderenraad, relevant beleidsnieuws, de Ouderenweek en andere campagnes rond ouderen, inspirerende projecten voor en door ouderen, onderzoek en meer.

Neem vandaag nog een abonnement

Laat je gegevens achter op www.vlaamse-ouderenraad.be/informatieblad of bel naar 0471 57 12 68.

Je kan eender wanneer een abonnement starten. Per jaar betaal je slechts 8,50 euro.

Wie contacteer je met welke vraag?

Heb je als ouderenraad vragen over het groepsabonnement? Wil je bijvoorbeeld een nieuwe aanvraag toevoegen of wijzigingen aanbrengen aan het huidig groepsabonnement? Neem dan contact op met Karien Delie via karien.delie@vlaamse-ouderenraad.be.

Wil je graag een individueel abonnement of een abonnement voor je gemeentebestuur of bibliotheek afsluiten? Contacteer dan Anneleen Pacquets via anneleen.pacquets@vlaamse-ouderenraad.be.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Marijke Dheedene

REDACTIE
Laurane Berkein

EINDREDACTIE
Veerle Quiryren

INHOUDELIJKE MEDEWERKING
Riet De Haes, Karien Delie, Nadia Denayer,
Mitta Meurisse, Elsie Mostrey, Marc Soubry

LAY-OUT
Eveline Soors

DRUK
Drukkerij Buroform

**vlaamse
OUDERENRAAD**

Vlaanderen
verbeelding werkt

Vlaamse Ouderenraad vzw
Prinsenstraat 8-10
1000 Brussel

www.vlaamse-ouderenraad.be